

ШЫН

1965 ч.
ФЕВРАЛЬ
9
ВТОРИК
№ 32 (6051).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртөз 2 көп.

Партия эге организациязы

Совет Эвилелиниң Коммунист партиясының Уставы партияны амыралдык болгаш партияны ууртуганым деген нормаларын шыңгы сагырын бүгү партия органдары, коммунист буржуазия негеп турар. Ол дугайын СЭКП Төп Комитетинин октябрь болгаш ноябрь пленумнары база каттап онзалар демдеген, марксизм-ленинизмдин принциптеринге партияны чайгыш чок шыңгын көргүскен.

Колхоз-совхоз бүдүрүлгенине, үлөтүргө, туудуга, транспортка болгаш улус ажал-агыштын өске-даа азыралына коммунисттерниң чогаалдык салым-тааны, организацион мергежил бисте партияныктын үнүсүн болуп эге организациалары ажал-чорудулазына эң долдуз-биле илереттерген. Ичкангаш коммунисттер тургузушкунун ажалдарының фронттуу калбаргачы-биле, олардың ролун онза чутула жүрү-дузалыг деп көрүп турар. Ажал-агыш болгаш култура тургузушкунун бүтүлө принципалдык айтырларын партиянык эге организациаларын дамытып шийтирлер турар черлерде, калың-даа ажалды чорударына ийкейлиг кижилериниң саны өсүп, ажал-херек челишкенин чоруп турарын практикадан көрүп болур. Мындык кижилер республиканың амыралында өзөш өзөс.

Эрткен чылдын түннелерин көрүп көргө, Танды районун «Революцияны чалдык» колхозтун партия организациасы «Коммунисттерин СЭКП Уставын күчүсүн турары», «Ажал-агышын көгүдөргө тускай өрмөктөргө ролун», «Колхозтун 1964 чылда хөгжүдөзүнүн экономикалык перспективалары», «Бомосом организациаларыны ажалын дугайын», «Мал кыштагалдыкшыныкка белен бе?», «Дүжүт ажал алышкыныкка белеткендин чоруп турарын дугайында» болгаш өн-даа өскө айтырларын чутулаштып турган. Партиянын иштин ажалы-биле ажал-агыш болгаш култура тургузушкунун мындар билигин дүштүрүп билер чорутуу ачында, колхоз социалист чарышка алган бүтү хулааларына хууса бетинде күчүскен: пландан ажыр 1200 тонна тараны күнүгө саткан; мал продуктулары база-ла хулаалге өзүлгөр саттыган. Колхоз бодунун экономиказын улам көдүрүп,

ол талазы-биле республикада өң-не бедик көргүзүлүп болуп турар. Оон уламдан колхозчуларнын ажал төлөвири дык өскөн.

«Тилелге» совхозтун парторганизацыясынын (мурнуу секретары М. С. Тамдын) ажалы бедик денелдиг турган. Маңа партиянык иштин амыралының болгаш ажал-агышын ажал-херектерин ууртурунун айтырларын мергежилдиг шийтирлер-биле чергелештир коммунисттерин бүдүрүлгө башкарыкчы ролун бедиринче, коммунисттер куш-ажал даш демиселди күштелдиринче, партиянык хулааларын бүдүрүлгө мунакчыларынын күсели-биле долдурунче уут кичээлгеин салган. Чарыштын бо чаа херуинге 300 ажыг киж киришкен. Коммунисттер куш-ажалын деп хулаалут атты ийи сүт-баран фермалары чаалап алган. Чыл дүргүзүндө 5 саанчыларын, 13 механизаторларын, 2 тускай өрмөктөлөрүн партия кижигүчүгө кирген.

«Тилелге» совхозтар арасында шыраак экономикалык, бедик көргүзүлгөр ажал-агыш болуп турары таварылга өскө.

Ичканга-даа СЭКП-ниң Уставына чорутуп партия эге организациаларынын ролу кудулаан үлөтүр бүдүрүлгө, туудугар, колхоз-совхозтар болгаш өскө-даа организациалар республикада өзөш өзөс. Оларга хулаал-суга ай-ай-биле болбайн, амыралынын, колхозчуларнын, иштелигенин ажал-агышын мергежилдиг мунакчы кезеэ — коммунисттер бүдүрүлгенин, култура тургузушкунунун ажал алышкыларын шийтирлер-биле киришпейн, халыкында хайтаракчылар болуп артып каап турар. Партия кижигүчүлөрүн өргөлөрүн болгаш хулааларын саттырар дугайында Уставтын негелдерин утуп турарындан чамдык коммунисттерин бүдүрүлгө киришпейн ийкей чок болуп, чурум-агылга үрөз чоруп болгудан турар.

Каа-Хемниң «Кызыл туку», «Октябрьнын 30 чылы» колхоздарда партия организациаларынын ажалы маңа чижек болур. Оларнын секретарлары өштер Каликулин болгаш Горин эрткен чылдын улуг ийрүзүндө план чок ажалдаан. «Кызыл туку» он беш айларын дүргүзүндө 9-ла партия хулаалын дүргүзүндө партия хулаалын арттырган. Оон ге дузалар.

ийлини өтөт-сонгудалыг хулаалар болган, ийлини СЭКП ТБ-нын Пленумнарынын түннелерин чутулашкан. Чугле 5 хулаа партбюроуну тургускан айтырларын көргөн, ичканга-даа оларга, партияга кандидаттар хулаал алырын савааска, партиянын иштин ажалынын айтырларын тургускан.

«Октябрь 30 чылы» колхозта парторганизацияда бойдал база-ла ол шыкш. Аңаа коммунисттерин башкарыкчы ролун дугайын бир каттап чутулашкан. Ол хире кандыг-даа шийтир хулаал албаан. Ылангы организациаларын хулаалын өздүлгө ында дык кууду. Ажалдап шыдаар 380 колхозчулардан 18-ле киж партия кижигүчү, саанчылар, бызаа ажалчыларына чадгыс-даа коммунист чок. 1964 чылда чугле 4 киж кижигүчө кирген.

Бо колхозтарда чоруп партияны ажалын чорудан бүдүрүлгө коммунисттерин салдыр кошкан болган. Ичкангаш ажал-агышын кайызы-даа планын даалгаларын бүтү көргүзүлгөр талазы-биле күсөдип шыдаан.

Эге организациаларын ролун чедир үнелес чорутуп партиянын иштин айтырларын шийтирлер-биле бедир болдуруштар чүдөр бар. Чижээ, 1964 чылда СЭКП-нин Чөөн-Хемчик райком болгаш Кызыл хоор-куну партиянык эге организациаларын оюп, оларда бастап турар 4 кижигүчүн партиядан үндүргөн. Чамдык райкомнар дүртүкчү албан-жуаада турар коммунисттерин чүрүм үрөш даш азы калдыг-бир түвө уаң хемчег алгаш, ол дугайын демилгилерин кады ажалдап турары өвөрүгө — коммунисттерге дыңаатпайн турар.

Ажал-агышын политиктиг сорулгаларын болгаш партиянын иштин амыралынын айтырларын шийтирлер-биле, эге организациаларын ролун чедир үнелес чорутуп болдура херек. Партияны амыралы чыл хойлузу — СЭКП Уставына көрдүгөн ленинч нормалар чайгыш чок саттыгынган турар үжүрүлүп. Ол чорук коммунисттерин бүдүрүлгө маңайлакчы ролун улам бедик көдүрүлгө, партия организациаларын мурунда турар сорулгаларын чедириниң шийтирлер-биле ийкей чок болуп, чурум-агылга үрөз чоруп болгудан турар.

Чүректин ханызындан, найыралчы байдалга

Совет төлөөлөр Ханойда

ХАНОЙ. (СЭТА). СЭКП ТБ-нын Президиум кижигүчү, ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы А. Н. Косыгинге баштаган Совет Эвилелиниң төлөөлөр Ханойда чедер берген.

Совет аалчыларын ВДР-нин партиянын болгаш чазанын ууртуучулары — Вьетнамнын Ажалчы чоннар партиянын ТБ-нын бири секретары Ле Зуан, премьер-министр Фам Ван Донг, ВДР-нин Национал хулаалын Доктаамал комитетинин даргазы Чыонг Тинь олар уткуп алган. Уткааннарын аразында ВДР-де төлөөлөтүргөн дипломаттыг төлөөлөрүнүн баштынары, ук черин болгаш ажалчынын журналистери бар турган.

Совет Эвилелиниң болгаш Вьетнамнын Демократтыг Республиказынын күрүнө туктары-биле шимеп каан

Ханой аэропортунга республиканың найысылалынын муң-мун чурткачылары совет төлөөлөргө байыр чедирип турган.

Фам Ван Донг биле А. Н. Косыгин чүвө чутулашкан.

ХАНОЙ. (СЭТА). Февраль 6-нын кезежинде ВДР-нин Президиум Хо Ши Мин болуун резиденциязыга ССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы аш А. Н. Косыгинин болгаш ону үлөп чорутур кижилерин хулаал алыган.

Оларнын аразында ужуражышкын чүректин ханы болгаш найыралчы байдалына эрткен.

Ол-да хун совет төлөөлөрүн кижигүчүлөр Вьетнамнын Ажалчы чоннар партиянын ТБ-нын Политбюрозун кижигүчү, ВДР-нин Премьер-министри Фам Ван Донг хулаал алыган.

Ханойга хүлээп алышкын

ХАНОЙ. (СЭТА). Февраль 6-да кезеэ президент ордунга Вьетнам Демократтыг Республиканын Премьер-министри Фам Ван Донг СЭКП ТБ-нын Президиумун кижигүчү, ССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин баштаган совет төлөөлөргө алдар болдурган хүлээп алышкынын тургускан. Хүлээп алышкында Вьетнамнын

Ажалчы чоннар партиянын ТБ-нын Бири секретары Ле Зуан база партиянын болгаш ВДР-ниң чазаны өскө-даа ууртуучулары олуршкан.

Хүлээп алышкыга Фам Ван Донг биле А. Н. Косыгин чутулаш солукшкан.

Хүлээп алышкын чыгып, найыралчы байдалга эрткен.

ВДР-ниң төлөөлөр-биле Совет Эвилелиниң төлөөлөрүнүн чугаалажышкыннары

ХАНОЙ. (СЭТА). СЭКП ТБ-нын Президиумун кижигүчү, ССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин баштаган Совет Эвилелиниң төлөөлөр болгаш Вьетнамнын Ажалчы чоннар партиянын ТБ-нын Даргазы Хо Ши Мин баштаган Вьетнам Демократтыг Республиканын төлөөлөрүнүн чугаалажышкыннары февраль 7-де Ханойга болган.

Совет таладан чугаалажышкыннарга: СЭКП ТБ-нын секретары Ю. В. Андропов, ССР-ниң хамзагы ужуз чүлө министри Е. Ф. Логанов, ССР-ниң ажалчы херектер министрлиниң бири ораалчызы В. В. Кузнецов, ССР-ниң камгалал министрлиниң ораалчызы, ужуз чүлөдүз коомаршалы К. А. Вершинин, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң ажалчы экономикалык хулаалдар талазы-биле Күрүнө комитетинин даргазынын ораалчызы генерал-полковник Г. С. Слюзович, ССР-ниң ВДР-де ажалчы И. С. Щербаков киришкен.

Вьетнам таладан чугаалажышкыннарга: Вьетнамнын Ажалчы чоннар партиянын ТБ-нын Бири секретары Ле Зуан, ВАП ТБ-нын Политбюрозун кижигүчүлөр Чыонг Тин, Фам Ван Донг, Фам Хунг, Во Нгуен Зиап, Ле Дык Тхо, Нгуен Зуй Чинь, Хоанг Ван Хоан, ВАП ТБ-нын Политбюрозун кижигүчүлөр кандидат Ван Тинг Зунг, ВДР-ниң Совет Эвилелинде ажалчы Нгуен Ван Кинь, ВДР-ниң ажалчы херектер министрлиниң ораалчы Хоанг Ван Тинг киришкен.

Ийи чурттарын аразында харылааларын айтырларын талазы-биле база ийи талаарын сонутурап турары делегей айтырларын талазы-биле санал-оңаларын талаалар солукшкан.

Ханойга митинг

ХАНОЙ. (СЭТА). ВДР-де ажалчы болуп чоруп турар ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин баштаган Совет Эвилелиниң төлөөлөр алдар болдурган 80 муң киж киришкенин митинг февраль 7-де Ханойга болган.

Ханойнун даргазы эш Чан Зуй Хунг республиканың ажалчы чоннарын мурунда совет аалчыларга байыр чедирген. Төрөз чуртун каттыштыр даш, бодунун черинден ажалчы интервенттерин сымырып

үндүрүп даш вьетнам улустун демиселинге көргүзүп турар деткичезин даш Совет Эвилелинге бүтү вьетнам улустун ханы хүлээп көрүшкүнүн ол илергелгез. ВДР-ге социализм тургузушкунун Чан Зуй Хунг билин-биле үнелеп көргөн.

Оон даргазында совет төлөөлөрүн баштыны А. Н. Косыгин делеткен чүвө чутулашкан, оон чугаалы динимитин ажал чаксаажыны каш улаа үе кирип турган.

сонгудаларын хулаал

Идепкейжээн

«Тамы» совхозтун Бай-Тал салбырында партия эге организациаларын агитаторлары ажалчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге сонгудаларга хамзаарыштыр боттарынын ажалын идепкейжидип турар.

Салбырын партия эге организациаларында 40 хире агитаторлар бар. Олар тус-тус чактактарда хулаалаштыгылаан. Сонгудала кампаниязында хамзаарыштыр агитаторларын сургаалдыг хулаалын арттырган. Ам үдө агитаторлар боттарынын быжылгакан участоктарына барып, сонгучуларга беседаларын кылып берип турар.

Бай-Тал сурда агитаторлардан эштер Д. Белек, С. Арыш олар, малчыларда агитаторлар Кечил биле Очур сонгучуларга улаа-дараа барып, ханы уткааннарын беседаларын оларга кылып берип турар.

М. ТАРЫН-БАЗЫР.
Бай-Талга район.

Чер-чер Советтеринге сонгудаларга уткуштур Өвүрнүн агитаторлары

Амгы үдө хулаал чугула агитаторлары — чер-чер Советтеринге сонгудалар хулаал чедириниң ийи ужуражы болуп турар болгаш партиянын агитас-массалыг ажалын бедик денелге тургузарын ол партия организациаларындан негеп турар.

Өвүр районун партия организациалары бо чугула кампаниязы үнелде 1 кезек черде агитпункттарын дерип-тургускан, мыла 315 агитаторларын хаара туткан. Районун бүтү коммунисттерин 75 хулаа агитаторлар болуп ажалдап турарлар. Агитпункттарын эргелечилери болгаш методиктиг чөвүлелде кижигүчүлөр райкомунуң бюрозунга шүбүт бастылаттыган.

«Кызыл туку», «Коммунизмче орук» колхоздарын, район тауун агитпункттары боттарынын планнарын кылаан, агитпункттарга тургүзүлгөн дежурнайы ажалын чырыдып турар. Агитас-массалыг ажалды утлап

башкарынын төвү агитпункттарынын ажалы ында агитаторларын ажалындан кол хамзаарылгалыг болуп, Ылангы сонгудала кампаниязынын үнелде агитатор кижигүчүлөр бодунуң сонгучулары-биле ажалды күштелдирип, оларнын ажал-амыралы-биле таныжып, боттук практиктик хемчеглерин алыр негетинин турар. Районда ындыг мурун ажалчы агитаторларын саны хой. Башкылар Май-оол, Аракчаа, Сарыг-оол, клуб ажалчылары Болат-оол, Эренчин, колхозчулар Чаптар-оол, Доржу даш оон-даа өскөдөр агитатор хулаалгезин эки күсөдип, ажалын сонгудала кампаниязыга дүштүр тургускан.

Хандагайтын сурда агитпункт (эргелечилин С. Эренчин) негелде бир каттап «Агитаторун үнү» деп хана солуну үндүрүп, орта агитколлективтерин, агитаторларын ажалын чырыдып турар. Ичканга-даа «Кызыл туку» кол-

хозтун Хорумунг-Ой клубунда, «Торгалыг» колхозтун Чаа-Суурда, Ан-Чыраада агитпункттар чочока чедир багай ажаллап, планнарын бедир тургускан, ында көсүк агитация конгүз ады болуп турары ында партия организациаларын четтес ажалы болуп турар. Ында агитаторун ажалы кууд негелде. Агитас-массалыг ажалды бедик денелге тургузуп, өрөгө бүртүгө агитаторларын үнү четкен турар кылдыр ол агитпункттарын ажалын ол колхозтарда партия организациаларын дарый эле тургузар ужурап.

Район эрткен ажал-агыш чылыга бодуну мурунда салдырган сорулгаларын канчалар күсөткенни түндөз болгаш 1965 чылда планын сорулгаларын тодараткан. Ичкангаш район база колхоз, ферма, бригада бүртүз чү даш демиселди турар билигин. Планын оонааларын күсөдирде көсүк агитация кол ролду ойноп турар. Социалист хулаалгелерин стенилдерге бүтү-ле ажал-агышларга бижиш тургузары негетинин турар. Малчын, саалчы, кадарчы кижигүчүлөр чү даш демиселге, продукцианы канчалар бүдүрүп турарын билип олурар кылдыр, ажалды мындар организациалары чугула. Бо чугула херекке агитпункттарын, агитаторларын ролу улуг. Бо хулаал — малчыларда өң-не харымсалгалыг үе. Олар чаа «дүжүтү» хулаал ап, малдын каш төлүн бүртүрү-биле камгалал алыр даш демиселди турарлар. Ичкангаш районун бүтү агитаторлары, сонгудала бедикелдер үзөткөн агитациан калбарып тура, малчыларын улуг ажал-херекке дулаал, оларын сорул кийери чугула.

М. ДААНМАЯ,

Улуг-Хем район.

Х. СЕМИС.

Бедик шынарлыг продукция дээш

Бо дугайында хой чугаа Красноярск совнархозтун Тывада бүдүрүлгелерин партия-ажыл-агыш активини чочока чаа Кызылга болгаш хулаалыг болуп турган. Хулаалын кижигүчүлөр совнархозтун бүдүрүлгелерин 1964 чылда ажалын түннел болгаш 1965 чылда сорулгаларын дугайында Тыва да-ла комбинизинин директор эш Г. В. Туровцевтиң илеткелни дынаап, чутулашкан.

Красноярск совнархозтун Тывада бүдүрүлгелери чаа чылдын алдыгы чылда ийи продукция бүдүрүп үндүрүшкөн, оларын 108 хуу күсөткенер, азы бүдүрүлгенин хемчээ 7 хуу өстүрүшкөн.

Республиканың үлөтүлгөн ажал-агышын 1964 чылда күш-

ажалы бир улуг чедириниң болза Тывадан да үлөтүлгөн баштайгызы — «Тыва да-дугу» комбинаттын бири ээлчез ажалга кийрип, Төрөз чуртка тыва да-дугу берген болган. Красноярск совнархозтун болгаш Тыва да-дугула комбинизинин бүдүрүлгелери республиканың улус ажал-агышын, ажалчы чоннарын хергелелгез 1964 чылда пландан ажыр 18 миллион 609 муң киловатт-шак электроэнергия, 61491 тонна хөмүр дашы, 90 муң рублун дашына кылдыр берилген.

Совнархозтун Тыва АССР-де бүдүрүлгелерин ажалчыларын, ажал-агышчыларын болгаш инженер-техниктиң ажалдажылары Москвага болгаш Ленинградтын үлөтүр

ажылдажыларынын үлөсегин Эузаар бедик шынарлыг, быжыг продукцияны бүдүрүп үндүрүп талазы-биле бедиктен хулаалгелерин алган.

Ийи продукция үндүрүлгө чыл планын 1965 чылдын декабрь 20-де күсөдип, пландан ажыр 900 муң рублун продукцияны бээр. Ак-Довурактун «Тыва да-дугу» комбинаттын бири ээлчезиниң төлөвиле күчүзүн бо чылдын 4-ку хулаалга чигээлгеп ач, чыл тоңчузун чедир пландан ажыр 2000 тонна да-дугу, 30 муң тонна хөмүр дашы, 4 миллион киловатт-шак электроэнергия, 300 тонна эгити, 3000 эжеш алгы болгаш 500 эжеш килас индиктерин Төрөз чуртка бээр.

парлаалга дынатканы-биле алыр. Муруну-Чөөн Азияга дайынны калбарынын болгаш ВДР-нин, Лаостун болгаш Камбоджанын дөвкээринин дайын чорудулааларын шийтирлерин планнарын улуг дүжүлгө ажалчы кижилерин хой санын чөвүлө хулаалында тодаргай-биле чугаалажы көргөн. Каш-ка муң муруну-көрөй болгаш филиппин солдаттарын муруну Вьетнамче чорудар дугайында муруну-көрөй болгаш филиппин чагырыкчыларын шийтирлерин билигин болгаш.

Каттышкан Штаттар 1954 болгаш 1962 чылдарда Женева чөвүлө хулааларга көрдүгөн дөсөгей хулаалгелерин эш каржы Эу-биле тооп көрөй турар болгаш ол дугурулгаларын күсөдирин үзөр даш чүнү-даа мурунга тура дүшөй турарык бо бүтү тодаргай көргүзүп турар.

Лаоста байдалды таарыштыр шийтирлер талазы-биле хемчеглерин чугаалажы көрү-биле чаа делегей чөвүлө хулаалын чымылдарына хамзаарыштыр Американын Каттышкан Штаттарын өжөннөшкө тураруун моорган база билип ал болур. Ол чөвүлө хулаалы чымылдарына моондакташсаан, АКШ делегей шуулганына бодунуң хөдөлгөжүлөрүн буруу шайтырмындан чайлаарын күзөп турар болур.

Лаос дөвкээриниң араатангык бомбаазыны Совет Эвилелинде шийтирлгеп буруу шаап, а бүтү Индия кылдат чартык ортукка дайынны калбартыр дээр АКШ-тин бодалдарын айымдыг болгалар кылдыр

көрүп турарын меделгезин СЭТА төлөөлөткен. Ол агрессив хөдөлгөжүлөрүн болдуруп болур уружтары дээш бүтү харымсалга АКШ-ка оонажыр.

1962 чылдын Женева чөвүлө хулаалын даргазы болур Совет Эвилели 1962 чылдын Женева дугурулгаларына дүштүр ол нуртка тайбын таарыштырланы ханаларын болгаш дег сонгаарлаттымас хемчеглерин чугаалажы көрү кылдыр Лаос талазы-биле чаа делегей чөвүлө хулаалын баштайгы калдыг-даа негелделер чочка чымылдар даш саналдап турар. Бо саналды чымылдар Женева чөвүлө хулаалына чаа даргазы болур Великобританиянын чааа ол чөвүлө хулаалын өскө-даа кижигүчүлөр-биле бир дөмөй деткир боор дээринге Совет Эвилели идеген турар.

Лаос талазы-биле дугурулгаларын күсөдир даш харымсалга Женева чөвүлө хулаалын кижигүчүлөр бүтү чурттага, оон иштинде Американын Каттышкан Штаттарына оонажып турар. АКШ Лаоста бодунуң ужуз чүлөтүн хөдөлгөжүлөрүн чымылдарына оонажып турар. Оларнын ажал-херектерин өскө калдыг-даа колгоорлажыны доп-дараа соксаарын, бодунуң шериг болгаш чартык шериг ажалдажыларын Лаостан буруну-биле чаладып үндүрерин, Муруну Вьетнамга дайынны калбарынын болгаш Вьетнам Демократтыг Республикада ууру өңүк-чөгээлгеп үлөтүлгөжүлөрүн, сорулгалына лаос дөвкээрин ажалдажыларын калдыг-даа ораалдажышкыннарындан оонааларын Совет Эвилели негеп турар.

«Сельхозтехника» Чадана салбырында мунакчыларын саныга слесарь Василий Жолоб биле септеки Монгуш Өнөй-оол олар база кирип турарлар. Оларнын кайызы-даа хун оонааларын 130—140 хуу чедир күсөдип турар. Оларнын

аттары районун Хундул самбырамында кирген ЧУРУКТА: М. Өнөй-оол (солгай талаалында) биле В. Жолобтун ажал-агыш дугайын аразында чугаалажы турары.

Сөз болгаш фотоу Ч. Сандажынын.

СЭТА-НЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Каттышкан Штаттарын милитарисч бөлүктөрү ол районда боттарынын агрессив хөдөлгөжүлөрүн калбартынын айымдыг оруучек кирген дугайын. Индия-кылдат чартык ортулуктун чурттарында кыш турар динидагылар херечиле турар. Лаоста, Муруну Вьетнама, Таиландыда аэродромдарда болгаш 7-ги америк флоттун авансентеринде турар АКШ-тын шериг-агаар куштерин Лаоста Патет-Лаонун куштеринин контролдап турар дөвкээрин ботбалаарын эгелзэн. Сөөлү үдө америк ужуз чүлөдүн халадажыкчылары улам-на калдыг-дошкун араатангыш шынарлыг болуп бар чорору. Чижээ, бо чылдын январь 13-те Ф-100 болгаш Ф-105 деп 24 реактивтиг хидыкы-бомбаалык самолеттар Сиен-Куанг мөжуну районнарын бирээзинче хенертен күштүг халадажыкчыны кылаан. Тайбын чонун ботбалажыкыга болгаш ракетану-лемет ботбалажыкыга таварыштырлар, оон түннелде кижилер өлү-лүз болгаш материал талазы-биле улуг орогаралды таварыштырган. Ол дугайын дыкаттапшаан, америк парлаага Лаоска «АКШ-тын чаа-чаа агаар согуларын маңап болур» деп шүбүт билин.

Америк у

КЫЙГЫРЫГГА ХАРЫВЫС, ЭЭЛЭЭР ТУРУШТАРЫВЫС

В. ТАМДЫН-ООЛ,
«Совет тыва» колхозтун даргазы,
ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаты.

Бистин артелинистия экономиканын шаа-биле алдыга, ол биче эвес саннар. Ону чеди алырынга бистин малчынарымыс, ылаңгы саар инек бурузунд 1300—1400 литр сүтү сагган Ажыма, Хувооска, Аалчымай, чус хойга онааштыр 91 хураганын, хой бурузунд 2,3 кг дүктү алган К. Шимит, чус ошкүнд чус анай өстүрөн Б. Барыла болгаш өскөлдөр-даа ууз рольду ойналлар.

Чер ажылы бистин колхозтун экономиканын эң-не анык адыр. Мурнуку чылдарда ол чүткө шенелде херилер чортутуун турган болза, эртен чылан эгелеп колхозчу анык механизаторлар тарыла шөдүн алаан калбартын, аажок кымык ажалдаанын азында, арбай болгаш суланын нити шөдүнүг тектар бурузунд ортума-биле 16—17 центер дүктү турган бис. Ол дээр-ге бистин Тожунун дошун агар-бойдусту байдалына эки дүктү бол-лур чугаажок болгаш ол ажылдын чыла перспективти тодаргай хер-чилеп турар. Ыччангаш бол чылан эгелеп чер ажылы интенсивти үн-дөниге сайырларыныче эгелеп кир-журжурт бис.

Сөөлү чылдарда бис тузуг суур-жугаже кичээнгейни улгатыргаш, алаан көсү түнөөдери чеди ап турар аларган бис. Чүгө эртен чы-лан баш чортутан чурттага, буу-руга тузугларын санавакка, хой олуттуг школа, интернат бажынары-нын ууз тузугларын нитини кү-жү-биле дооскаш, ажалдаа дужа-ган бис. Ыччалажок тузуг талазы-биле бистин кылыр ажылдарымыс ам-даа дыка хой. Колхоз төвүн-ге, мал фермаларына чамдык бууруда, амдырал тузугларында аңгыда, ил мал оларларынын кол-кол хо-наштарына хой саанын чурттага, ба-жынары, кызыл бууларын, чун-паш бажынары бол чылан тузугу-биле хойларын капитал ажылдарын кылыр ужураш бис.

Нитинин бурулузунда бугу кол-хозчуларын идепкей өскөнүн,

куш-ажылдын организасты өжжээ-нинин түнөөдө, бистин артелинист-иниз-ажыл-агыл талазы-биле мурнукузунд алаан бажыгып кел-чидар. Эртен чылан колхозтун нити ачка орулгазы 113 хуу күү-сеттин, 1963 чылда турганынга домейлэрге, оон 53 муң рубль хой түгө орулга алдынганы маааа тө-дөргай херечи болур. Чүгө сөөлү чангыс чыл иштинде бистин бисте колхозчу өргө бурузуну тупкан орулгазы ортума-биле 11 хууга өс-кен. Бо чылан январь 1-де байдал-биле алырга, колхозтун агар сааны-да 120 муң рубльдин артышкыны бар бооп, сан-хөвүн бажык тузугу-ларын шак ышчар тургустунган. Моон мурнунда саарылга херенгиле-ринин талазы-биле кажан-даа ыныг-бай турбаан бис.

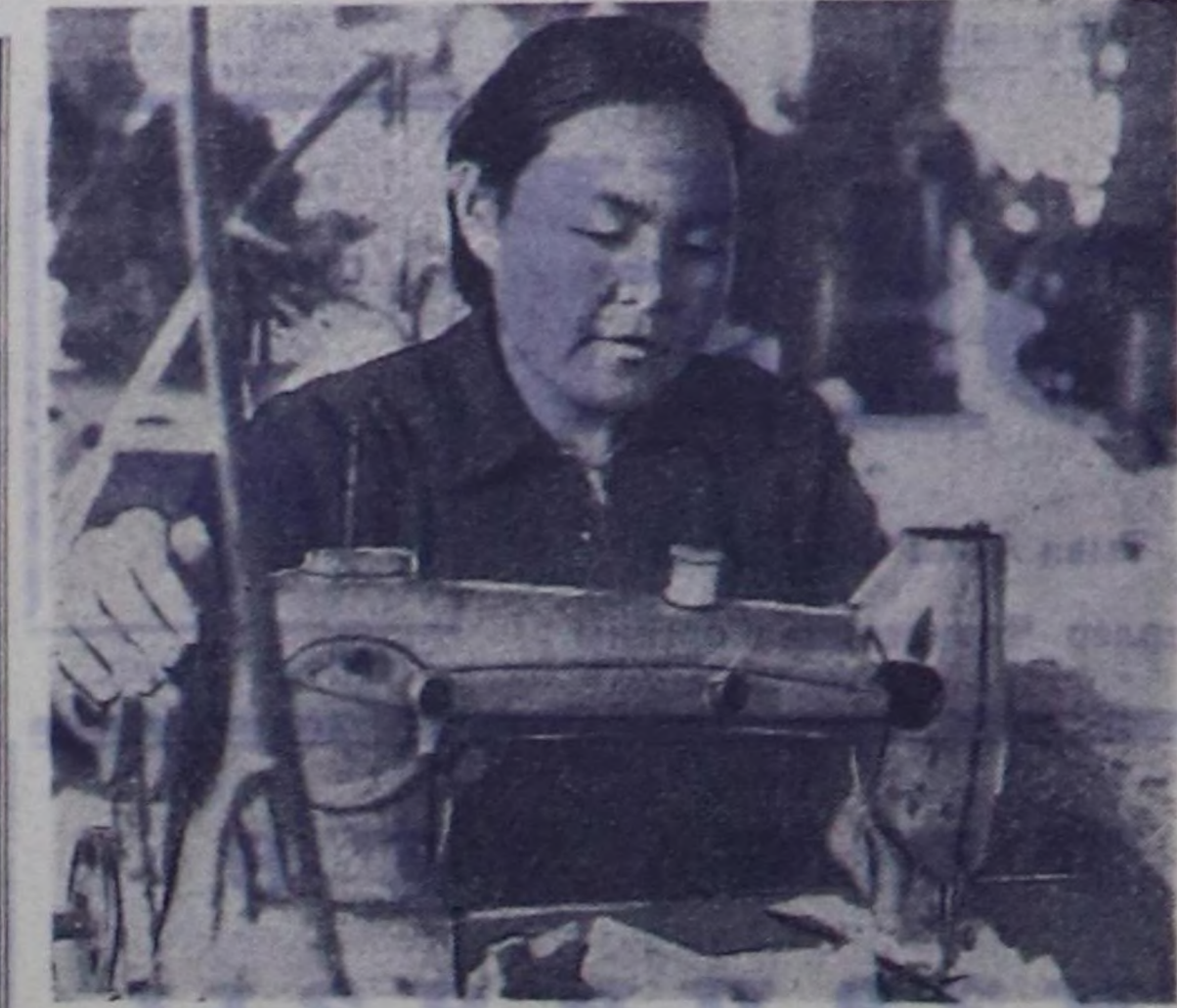
Ыччаарга үстүндө айткан чам-дык чедикшилер-биле черелештир колхоз бурулузунда ам-даа ууз хожуулашкынар бар дээрин мин-ни херек. Аңгы-тывыш ажылы бисте өргөмө үндөйлөткөн бол-ган-биле, мыа куш-ажылдын буу-рукчулук кедергей чыгыс болгаш орулгазын сөөлү чылдарда шоолуг-да өсөйи турар.

Мал ажылына кичээнгейни кош-как салып келгеннестен, ылаңгы зооветеринарлыг хемчеглерин чете-инин малдын продукттуу ам-даа чыгыс, аны-буру чылдааган-биле малдын, оон иштинде нитини өлүп чоругу чоругу. Чүгө 1964 чылда бистин 135 баш бода мал хорган. Ыччалажок ажикидиге-зин, малдын тарып бозаылазын, мал ажылына механизацияны ажи-ларын мынчага өргөдөйи келген-бис — мал ажылыны хөгжүдөйи-дине саадакан. Нитинин мал ажы-лында куш-ажылдын депшилгез төлөвринин принцин мынчага бис-те доктааттырмайын малчынары-нын материалдыг соуургалы чыгыс болуп арттырган. Артелинист эконо-миканын кол адырында ол улуг чептестери дарып уузткаары — бис-

тин амгы эң чугула соуургалыс ол. Колхоз бурулузунда куш-ажыл-дын организастарын улам өжжидер дээш ам-даа чамдык хемчеглерин алыр апар бис. Артель Уставынын негеделеринге дүштүр колхозчулар-биле санажылаларын чуртуну, куш-ажылдын үдүлү эжикидип тур-гаш, колхозчуларын ортузунда чам-дык ийн-чангыс былдамаш, хуу өн-чүзүр хөоннерин сый шаварын колхозчуларын нити хуралы шыг-чыны негез.

Артель бурулузунин чугула-чу-гула адырларнда аныктар ам-даа эвеш. Оларын хой-биле таара ту-дун, ол идепкей кушү ажылга дадыктырып өстүр дээр партийни-инизастыг, политмассалыг, идея-кижизидилгел хемчеглерин кажан-гызынд артык күштелдирери бис-тин мурнувуста садынын турар. Маааа хамаарыштыр колхозта пар-тия, комсомол, профсоюз, херээ-женер организациалары элээн со-дун хемчеглерин ажалдап кылган-нар. Массалык чогаалык идепке-йи өстүрүнүн шылтатынган ар-газы болур социалист чарыштын дээш хөвири — коммунист куш-ажыл дээр улусчу шимчээшкенин артель бурулузунин шитипилги-участоктарына калбартырын дугай-дай оларын аразында онаа чери ээлеп турар.

1965 чылда өлүк тывын 63 муң рубльде белеткери, нити мал-дын баш сааны 8520 башка чедир өстүрери, эт бурузун 200 тонна-га, сүтү — 395, дүктү — 6,1 тон-нага чедирери, оон иштинде 175 тонна этти, 275 тонна сүтү, дүк-түн шүптүзүн күрүнеге садыр, та-рыла шөдүн 720 гага чедиреш, бу-гу култураларын бек дүжүдүзү ап, малга четчир сааныг, бек шы-нарыг чөм-сүтүн тургузын, бугу калпал тузугларын дүргөн, эки шы-нарыг чөм-сүтүн, малга кажа-хо-раа-биле, бугу колхозчуларын ча-гайжыттыган бажынары-биле бурун хандыры — бистин элэзе чогуу тургузырымыс, ары-уузулунин кийгириминга харымыс ол. Бо со-рулгадарын күсөдип шыдар агар-лар болгаш күштер бисте бар-даа.

Кызылдын даарылыга комбинатынын коллектив чылап алган Кызыл тууг салбас дээр бекиткен хуузалыг алган. Бурулузга мурнакчыларын саны өзү, ийи бригадада коммунист куш-ажылдын шалыпчызы болганар. Н. С. Макарованы коммунист куш-ажылдын бригадасында Монгуш Раиса Шмалеевна шалыпчыларын бирээ. Монгуш 1951 чылдан бээр даары-ныкчылап келген. Бурулузунин ай планын ол доктаамал ажыр күсөдип турар. Эртен январынин 120 хууга күсөткен. Ол хоорай Советинин де-путатын хуузалыг ак-сеткидиг күсөдип турар. Ам болур чер-чер Советтеринин сонгуулаарына куш-ажылды бекелтеринг ужуражыр дээр бекиткен хуузалыг алган ажалдап турар.

ЧУРУКТА: Р. Ш. Монгуш.

Фото А. Седунымын.

Удуртулганы күштелдирер

Садыг ажылына кадрларын шын шилип алырга, садыгжылар ортузу-га партийни-политиктиг болгаш ки-жизидилге ажылы доктаамал чор-дары чер-черде партия организаци-аларын кичээнгейин төвүн-ге турар ужураш. Бо талазы-биле Ба-рыны-Хемчик районун партия ор-ганизациалары чамдык ажылдарын кылган.

Оон түнөөдө районда садыг ажылында ак сеткидиг, чоңун хер-егелин үзүктөл чокка хандырын, хой чылдарда ажалдап, онаашкан ажылында мергежил бекит садыг-жыларын саны өзүп турар.

Ындыг садыгжылар раймакта хо-очун, дужугалыг садыгжылар З. Де-гезик, М. Голубовска, Шекларде көдө магазин өргөлекчи Т. Сааа, садыгы Т. Дүкүней, автозаказар өргөлекчилер Н. Тиртук (райпола) К. Уулу-оол (Бай-Тайга сельпоуна), Акта майтын өргөлекчи эш О. Хүлөр-оол болгаш өскөлдөр-даа хамааржыр.

Оларын магазиннеринде бараан аймаан херегелдиг айма-биле, да-аргалыг хептерин, трикотажтарын, иди-хептерин, пөс аймаан болгаш өске-даа бараанарын өртөктерин бижип делгез. Устунде магазиннер-ин болгаш автозаказарын са-дыгжылар бараан саарылазын планарын доктаамал ажыр күсө-дип, херегелчилерге бараанарын сортарын, кылган материалдарын, модальнын, дугаарларын тайлыб-лап берип турарлар.

Ыччалла-даа районун херегел-чилер нитиеленин болгаш сель-поларын садыг ажылында ам-даа ууз чептестер бар.

Садыг ажылына кадрларын шын шилип алырга, анык садыгжылар ортузу-га партийни-политиктиг болгаш ки-жизидилге ажылы чамдык партия организациаларын талазында кошка чорудуп келгеннестен уламдал ко-операциянын хөргөнгөн самчыг-дарын, төтөгөлөр чоруктар районда өзүп турар.

Эртен чылын оон бир айлары-нын дүргүзүндө районун болгаш

сельпоун садыг четкилеринде 109,5 муң рубль түнүг самчыгдал-дуудадалар болуулан. Ол херезин-де 1963 чылдын дүргүзүнд болгаш 1964 чылдын оон бир айларынын иштинде чүгө 49 муң рубльдин сам-чыгдалчылардан дедир эгиткен, а 64 муң рубльдин чөптүг чылдаган чок черге «нитинин когаралы» кылдыр үндүр бижээн.

Райпога мурнунда салыгдал тур-гаш, ээ-харымыска чок чоруктуу уламындан Арандуу—900, Кара-оол—1300, Сенджа—800 рубльдин, а 1952 чылда-да Чамбал 10 муң рубльдин өрө-самчыгалын кылган. Оларын кооперацияга че-дирген каража когараларын эгидер талазы-биле райпо баштаар чери боттуг хемчеглерин албайн келген.

Самчыгдал тузугаларын болуп турарынын кол чылдааганары бол-за райпо болгаш сельпо баштаар черлер садыг ажылына кадрлар-ын шын шилип алырга болгаш таарыштыр тургузырын партийни принцин сагывайн турарында бо-лур. Бээр районун болгаш сельпо-нун аппараттарын бухгалтердери садыг-магазиннерге барбас, чаа са-дыг техникумун доозуп келген аны-к кадрларга практиктиг дузаларын чедирбес, чогуу өй-шаанда ревизи-ял сапана болгаш хөнгөн са-наашкынары чорутпас турган.

Садыг ажылына партийни удур-тулганы районда кошка тургус-тунгандан садыгжыларын аразы-нда куш-ажылдын садыг-чур-му куу хемчээлдө тургустунуп, арагалар, амдыралга салдарай чоруктар бар. Чижээ, Төдө сельпо-нун бекеткедери талазы-биле бух-галтери Хоо-Тараа, аны-чөм скал-дынын өргөлекчи Ч. Хурал-оол үргүчү арагалар, инструктор-то-вровед Ш. Иргит амдырал-чуртта-ла талазы-биле буудалчак чоруктарын кылган, арага-дарыга хандыгып тур-ган.

Ажылга кижилерин хүлээп алыр-да оларын мурнунда кылып чо-роан ажалын болгаш куш-ажыл-дентерин барыдалаасын, кайы-бир организациадан өскө организациа-лар аразында тоянчылап, ужуруп

СЕМИНАР

Чоокта чаа СЭКП-нин Танды рай-кому партия кижигүне кандидат-тарын чангыс хун хуузалыг се-минарын өрттирген. Семинарнын киржикчилери «В. И. Ленинни өлүм чок өвүр-хөвири», «СЭКП-нин Уставы—коммунистерин амдыра-лынын хойлузу», «Районун аны-к коммунистерин коммунист куш-ажыл дээр шимчээшкениг кир-жилгези» болгаш өскө-даа лекция-ларын дыңнаан. Партия кижигүнү-ге кандидаттар эштер Оюн Бамаа («Коммунизмни херели» колхоз-тан), Е. Соломатова («Революция-нын чалбыны» колхозтан), Мон-гуш Чечекмаа («Тилелге» совхоз-тан) кижигүнө кирер дээр канчаар бекеткени, куш-ажылга болгаш хой-нитинин ажылына канчаар киржип турарын дугайын чугаа-лап, сапал-оалын солукшанар.

Хоочун коммунистер: Тывага ре-волюстуг шимчээшкенин киржи-чизин, партизан, Ала-чуртун Улуг дайыныга эки-турчы болуп кир-раап, амгы-үдө пенсионер, 1921 чылдан бээр партия кижигүнү С. Билчир-оол биле 1927 чылдан бээр партия кижигүнү, Тыванын соци-алист чуртталгалары дээр идеп-кейлиг демиселчилерин бирээз М. И. Пахомов аааа кижип, бо-тарынын намырларында ууздур-лери дыннакчыларга соуура-ган.

Мал төлүн бүрүн менди алыр

ЧЕДИШКИН ӨВРҮНЧҮГ

Хойун тузук оодаашкыны «Х Улуг хурал» колхозта бааа эгелеэн. Кышкы үдө хойжулар болгаш сакманштыр онза ызы-мак ажалдап турарлар. Баштай төрөөн 1746 хойун 1756 хура-ганы менди доругу турар. Хой-жуларын тузугуна чедишкени өвөрчүг. Х. Дамзыр 240, Т. Илам-Сүрүн 210, С. Мижит-Доржу 70 хураганын алган. Сак-манштыр кодап бүртүндө ажалдап турар.

Кыштагаларда сизен, суза, ку-чурга дээр ышкан чүдүлөр хой. Чаш хураганынын кажаларын чымыдыр одаар ышан чугула херек бооп турарын чугаалаар ужураш.

Б. БААЗАН.

ДЕМНИГ АЖЫЛ

Хендерген Аргалыкты баа-рында Кара-Кокагарда «Уу-гу-Хаа» совхозтун малчынары Ка-лин-оол Долаан биле Басилий Ком-буун кыштаа туруп турар. Сов-хозтун хонн Калин-оол чеди чыл дүргүзүндө кадарып келген. Ол үешиг иштинде 2400 хураганы хой кылдыр өстүргөн. Хойжулар-нын кодаанында эртен чылан тө-рүтүнгөн 592 хураган бар.

Эзээн хой өшкүнү бааа катар-дарып турар. Бо чылын чангыс-даа баш мал хоратпай, хойдан-на 2,6 кг дүктү алырын олар ху-лөнгөн. Сигенин, саванын кур-лавыр бар. Ол ийи хойжу чан-гыс өн-сеткидиг, бир демниг ажалдап турар.

Х. САНЧА-ООЛ.

ЧАРЫШТЫ САЛГАН

Улаагайын олардын шөр малды кадарып өстүргөни дык-га тарымчалыг черлер. Өвүр рай-онун «Коммунизмче өркү» кол-хозунун хой, ошкүзүн хой ке-лиги ында. Эш Диртыкка башта-кан хойжу бригада он төс кодан-да туруп турар. Анык малтын

эш Доржунун кыштаанда 79 хой төрөөн. Ол малчын хураганна-рын кажазын богу туруп алган. Хойжу эш Дамжи-Доржун ко-данында хойлар бааа-ла оодап эгелеэн. Малдын нити байдалы кайда-даа эки. Кышкы соонунга

Э. КУУЛАР.

БИСТИН БРИГАДАВЫС

Чеди чылын сөөлү чылын кыш-ажылды бекит көргүзүлгелер кыл-дар ажалдап эрттирер соуургалыс Өвүр Районун «Тогалыг» колхозу-нун Кайды-Бажила хойжу брига-дазын коллективин шитипилгез.

Бо бригадала чеди колан хой кур

кыштагалар турар. Төрүүр 1868 хой бар. Оларын иштинде февралдын эгезинде чедир 415 хой төрөөн болгаш 415 хураган буруну-биле камдал-алдынган.

Хойжулар боттарынын ажылыны баштайгы чедикшилерин улам со-рук кирип, бот-боттарынын аразында социалист чарышты ажалдап тур-ар. Кадарчылар Найаап—112, У-түтүч—120 хураганын коңуг эки доруктуруп алган. Сакманштыр аразында Сумула биле Хуура-оолар эң-не хой хураганын хүлээп алгылаан болгаш менди доруктуруп турар.

Малчынарынын чаш мал ажаар ка-жаалары четчир болгаш мал чөм-көзү бурундала.

Бо чылын чус хойдан-на 95-тен эвээш эвес хураганын, хой бурун-дун 2,5 килограммдан хой дүктү алы-рын мында хойжулар хүлээнген.

Т. СҮНДУЯ-ООЛ.

ЧИДИРИГ ЧОК

ТЕС-ХЕМ. «Чодураа» көдээ ажыл-агый артелинин хойжула-рында чер-чер Советтеринге со-кулаага алдар болдурган чарыш чо-руу турар.

Малды хур кыштагалдыр, чаш анай, хураганын чидирг чокка ажап алыр дээр чымштыг ажылдын түнөөдө-даа эки. Кол-хозта январь 1-ден бээр төрөөн

хойнун бүгү хураганы чидирг чокка камгалап алдынган. Хойжу дөрт бригадалар төрөөн 2010 хойнун бүгү хураганын, 59 өшкүнү 59 алайын буруну-биле камгалап алган.

Хойжулардан-Соян Каадан 120, Соян Луху 114, Александр Чалам-ба 141, Максим Сувандин 170, Иван Чамгыш-оол 114 хураганын чидирг чокка камгалап алгылаан.

Коммунистерниң идепкейин калбартып хөгжүдөр

(„Правданың“ мурнуку чүүлү)

низиациясы дээр коммунистерниң харысалгалын болгаш ролон бе-дирлерин, оларын бот-ажыл-чо-рудулазын, идепкейин калбартып хөгжүдериин дугайында партия доктаамал сагыш салып турар. Бо хун коммунист буруу партиянын политиканын чорудары дээр, эконо-миканы, эртемин, културанын хөгжүдериин соуургаларын шит-пилээр дээр, кижини комму-нист кижизидилгези дээр деми-селдин мурнуку оодурулалары ажалдаар ужураш. Ону партия-нын Программасы негеп турар.

Ол дугайын партиянын Уставында айткан: «Найыр-бир партия организацианын ажалдаашканын, коммунист нитиелдиг тургу-зушкунунга идепкейлиг киржип турар» ССРЭ хамаатын буруу партия кижигүн болуп болур деп ында чугаалаан.

Сөөлү чылдарда партийни мас-саларын идепкей, оларын пар-тия организациаларында болгаш удуртукчуларда негеделде, чет-пестерге эптеш чок болур чору-дык бекээни районнарын, об-ластарын болгаш крайларын чоокта чаа эркен партия конфе-ренциялары, партиянын өткөт-со-гузалаг хурдалары көрсүскөн. Ол болза хамыктын мурнунда ко-мунистерни чогадыкчы идеп-кейи бекидирген, партиянын иштики демократизм калбарты-

рынга, ленинчи нормаларын база принциптерин хажык чокка са-гышырга чогуу байдалды тур-гускан СЭКП ТК-нын октябрь болгаш ноябрь Пленумнарын түнөөдө болган.

Бурулузгелерин, колхозтар-ын, алаан черлеринин ажил-чо-рудулазын эжикидери дээр пар-тиянын бүгү кижигүнеринин хары-салгалын мога чокка бедилди турар партия комитеттеринин бо-лаш организациаларын комму-нистери чүгө үзегер-чижээн көр-гүзүп турар эвес, харын массанын политиктиг удуртукчулары база организациалары болуп, экономи-каны шынгы анализтер, четпес-терин дидим шүтүмчүлөп, оон-би-ле шитипилгел демисежин турар.

Кадула областын Лениноскиде тепловоз тузунун заводун ме-ханиктиг цегинин токары В. Бо-рискин удурткан партия бөдүр-нүн коммунистеринин бурулуз-гел эжикидери дээр кайы хер ууз сагыш салып турарын тодаргай чижээн көрүп болур. Партия бө-дүрүнн органын чыны эш Борис-кинни чугаалап турары болза «Бисте он бир коммунистер бар, олар заводта, цехте, участкаста ажал-херек дээр боттарынын ту-сузунда харысалгалын медеп билеп турар. Чамдык үдө биске

ажылды шүртүнар чорук тер-миндерин турган, коммунистер оң-беле элтиргени күвөөннөр. Ке-густан СЭКП ТК-нын октябрь болгаш ноябрь Пленумнарын түнөөдө болган.

Бурулузгелерин, колхозтар-ын, алаан черлеринин ажил-чо-рудулазын эжикидери дээр пар-тиянын бүгү кижигүнеринин хары-салгалын мога чокка бедилди турар партия комитеттеринин бо-лаш организациаларын комму-нистери чүгө үзегер-чижээн көр-гүзүп турар эвес, харын массанын политиктиг удуртукчулары база организациалары болуп, экономи-каны шынгы анализтер, четпес-терин дидим шүтүмчүлөп, оон-би-ле шитипилгел демисежин турар.

Кадула областын Лениноскиде тепловоз тузунун заводун ме-ханиктиг цегинин токары В. Бо-рискин удурткан партия бөдүр-нүн коммунистеринин бурулуз-гел эжикидери дээр кайы хер ууз сагыш салып турарын тодаргай чижээн көрүп болур. Партия бө-дүрүнн органын чыны эш Борис-кинни чугаалап турары болза «Бисте он бир коммунистер бар, олар заводта, цехте, участкаста ажал-херек дээр боттарынын ту-сузунда харысалгалын медеп билеп турар. Чамдык үдө биске

партиянын ажылы болуун эң чугула, үдөөн херээ кылдыр са-наарын негеп турар. Партия ор-ганизациаларын соуургалы болза организациа болгаш кижизидилге ажалга бүгү коммунистерин ки-риштирери, кижизидилгези хой-нитинин ажил-чорудулазын, масса-биле харылаага хандык-шылдыг болуун калбартып хөг-жүдери болур.

Ындыг болза-даа бисте партия организациаларын ажылыг идепкейлиг киришпес, четпестер-ин шүтүмчүлөс, санал-ооналар кийибес коммунистер ам-даа эвээш эвес. Ол болза бирги ээл-теге чамдык парторганизациалар коммунистерни идепкей ки-жизидилгезин багыт тургусканын, партийни даалгаларын дугайында, ажал-херек дээр бекит харысалгалыг, принципалдыг болурун, партия Уставын шыг-чы сагышынын бузуунга комму-нистерни кижизидирини дугайында эвээш сагыш салып турар дээрин чугаалап турар-дыр.

Коммунистерниң идепкейи бол-гаш бот ажал-чорудулазын үрүл-чү калбарган турар төлөө, кол-чүүл болза партийни амдырал-дыг ленинчи нормаларын болгаш принциптерин хажык чокка са-гышы, партиянын иштики демо-кратизм калбартын хөгжүдери, СЭКП-нин Уставын үрээр чорук-

тарын шитипилгел чаладыры бо-лур.

Партиянын политиказын ай-тыргыларын чугаалазынга болза шитипилгезинге, партия ор-ганизацианын, партия комитет-теринин ажылынга, оларын ажал-чорудулазын контрол-ла-рынга бүгү партия кижигүнери киришкен турар. Олар боттарынын санал-оалын хостуу-биле чуга-лап, сумелерин солчуп, кандыг-даа ажалдакчыны кортайн шү-гүмчүлөп, боттарынын санааларын кирип турар шак ыныг байдал бүгү черлерге тургустунган турар ужураш.

Бо херекке партия кижигүн-дери идепкей болгаш политиктиг канналышынын школазын өр-тер, коллективтерин амдыралы-нын эң чугула алтыргыларын шитипилээр чер — ага органи-зацияларга аажок ууз роль онаа-жып турар. Бистер партия хура-ларын ролон бүгү талазы-биле бедилер, олар коммунистерин харысалгалын болгаш идепкейин кудуренин дээштиг чөсө бол-ган турарын чеди алыр ужураш бис.

Январь 14-те «Правдага» пар-лаан ат чок чагаага болгаш моск-вачы ажылынын С. Антоновун ол чагаага харызынга хамаарыштыр чангыс-даа коммунист партиянын политиказын боттандырар дээр

демиселден, партия организациа-ларын ажал-херенден дашкар турбас ужураш деп нөмчүтүлүр шын бижип турар. Бүгү чүдүл-дери херекке алаас, буруу шап-көөр, ол херезинде-ле чуну-даа кылбас дужун хараар кижилер-биле коммунист домейлежи бол-бас. Коммунист дээр боттандыр-шымчээшкениг шактык чок тур-рар бүгү-ле чүдүлдери оркутан чааладыр дээр четпестерин илере-дип чорур революсучу-дур.

Ылаңгы коммунистерниң шү-гүмчүлөдиг санал-ооналарын амдыралга боттандырарын та-лазы-биле дээштиг хемчеглер ал-дынган турар дээр кичээнгейлиг көөрү чугула. Ол чүдүлү дыка хой черлерде кылбайн турар. Джамбул хооронда болгаш Күрк обло-мунда, Белоруссиянын чамдык рай-оннарында, Азербайджанын Ке-дабек райкомунда шүгүмчүлөдиг саналарын сан-лаңгы алыр, «өөрөшп көөр», «стүдээр» дугайында хөй-биле шугаап турар-да, шүгүмчүлөдери, үнелиг са-нааларын боттандырарын тала-зы-биле практика кырынга шөдүг ажалдап кылдырмай турар.

Партиянын политиказын идеп-кейлиг болгаш чогадыкчы бай-дал-биле бүгү коммунистер чорут-кан, олар партиянын амдыралын ажылынга киржин, массалар-биле быжыг харылаагы болган тур-дун дээр сагыш салышкан, пар-тия организациалары боттарынын хуурааларын дайныгы арга-чө-режил аман-даа улам бекит кө-дүрөлдөр.

УЛУС ТИЛЧЕЛЕРИНИН ЧЕЛЧЫНГА

ТОС ДҮННЕР БОЛГАШ ХҮННЕР

Декабрь 6-да эртеңинин 6 шақта шавар-халлашыккыны эгелээр дээш 30-ги армиянын шериглери шаап-халлап киреринин чогуу тургун дун ортуунда ээлеп алган.

Декабрь 6-да дүңкенин бир шақта армиянын командирал-хайгаарал пунктуунга (ХП-ге) чедип келген бис. Бичин-лаа шимеэн чок. Мурнуу олурган ында-кайда пулеметтин кыска даашташыккыны дымчалып каап турган. Дайыннар-даа чигизини күчүтүп шавар-халлашыккыны 6 шақта эгелээр. Дайын чорудулгаларын бирден бирөө чок, ыяк болуп тур мен. Дүңк хенертен согушкун таварыштырар дээш болуп бүтөр бө?

Бир эвас дайын дүңк шавар-халлашыккыны ойтур шаап шыдапса, чырык дүңкери-биле калы уур ата-каже боду шилчиреп алар. Оон талышары аажок хей, а бисте кашла-борбок. Оон ыяк дайыннын уржачуу күштүгү, агаарга тергилеп туруп бээр.

Уе-шак-лаа келген, каттыжышкынын командирлери: «Шуту белең деп илеткээ. Сөөлү минута-лар кинематографияны кожаалары дег дүргөн эртип турган. 1941 чылды декабрь 6-да, талыш-лаа алы-шақта, артиллерия болгаш уржачуу-беткелик чокка-ла, армия шавар-халлашыккыне кирген. ХП-ден немес ракеталары көрүп, пулеметтардан кыска даашташыккыны, үгөр-бөөлөрдүн чорту алышкынын дымчал түр бис. 10—15 минута эртен соода дивизиялар командирлери: «Салаг шериглер талышар-биле атакаже ирпиптилер» деп дымчат-ты.

Дайын дээрке хенертен халлашыккына таварышкыш, хелсеп, дүвүрө, чүп болуп турарын: кезек халлаш-

1941 чылдың декабрыда Москва чогуунга тулушукун болза Совет Замкенин дивизияларын шургуу кирген гитлерни аг-шериг-лерин чылча шаварынын эгези болган.

Ол тулушукун дугайында шинчилээшкенин совет болгаш даштын шериг төгүчүлөр бижип турган, оон киржинчилери сак-тышкынынын бижип турар.

Ол хүннерде кол согушкунуң угланымшыккына 30-ги армия-ны командирал турган Дмитрий Лелюшенко-яды тараачынын агуу, хамааты дайынны киржинчизи, а оон соода Совет Армияны кадрман офицери. Ада-чурттуң болгаш даштын дымка хей орденнери-биле шаңктаткан, Совет Замкенин ийи дапыр Маадыры, шериг эртемнеринин кандаады.

Кын бе азы боду шавар-халлаш-кын бе дээрин дораан тодарып ап шыдаван. Шаап халлап кирипкен шериглерин санын ол база тодары-ап ап шыдаван—бисте шеригле-ривис «Ура» деп кыйгылар чокка, чакыртышкыны ак халаттарын халлап кирипкен.

Чедикшиккын шаап халлашкы-нын дугайында дивизиялар штабта-рыдан дайынчы бижимел чедирит-гелер шак—будун чартык шак бол-ганда-ла алынган. Чырык дүңкө-же чедир (барык 8 шак биче-ле ажа дү-жүп чорда—декабрьда дун ууш бол-гай) кол угланымшыккына дайыннын камгалалын беш километр чедир ха-ны каза таварып кирген болгаш он ийи шақта чедир—фронттуз-биле ка-за таварып кирген бис.

Баш уур болдун баштайгы ча-даш чедир шымбай боттанган. Эр-теңинин 10 шақта армиянын шта-вынга сал-чезелерин түңкөн: ур-ел 22 дайынчы танкаларын, өс-ке 26 дайынчы машиналарын, ша-нап алган, 72 уугу бооларын бол-гаш минометтарын, чүс-чүс пулемет-

илепкейил дузаап, дайыннын кам-галалын бомбалап турган.

Кол согушкунуң угланымшы-ккына херек эки чоруп турган. Оң талакы флангага 46-гы алыгы шериг болгаш 185-ки алыгы, а солгай талакы флангага 24-ку болгаш 18-ки алыгы шериг дивизиялары база 923-ку алыгы тусай полк илеп-кейил хеделишкенин-биле дай-ыннын бүзүлөп алкыш, бисте кол бөлүгелешкенин-биле уур немел-де күштөр октаар арганы дайынга бербөөн. Ол-ла үеде солгай талакы кожаавыс—1-ги согушчу армия дай-ыннын күштүгү алышкынынын ада-биле Москва-Волга каналды Дмитров районунга кече берген. Ша-вар-халлашыккыны декабрь 5-те эге-лээн Калинин фронтунун кезектери база чедикшиккын бургунгаалаан.

Шериг Чувелинни кечигүү-би-ле болгаш штаб начальниги-биле сү-мележи алган, шавар-халлашыккы-ны чүгүс хундус эвас, харын дүң-даа чүткүлдүгүргүчүлөөр, дайынга дымш бербес, ону каяларлап кааптар болгаш чилчин уур деп шиптир-ип алган мен. Ынчаарга ону кан-чаар боттантырармы? Бир-ийи хонук иштинде бугу-ле арга-күштер-биле аяк күженишкенин шаап халлап болгай дийик, а оон соода боттары-выска база дым алышкыны негет-тин келер-ле болгай. Дивизия бу-руу хундус шавар-халлашыккыны ийи полктар-биле, а дүңк чедик-шиккын калбарып ургүчүлөшпөш, —чакгыс полк-биле ургүчүлөөр ужурул деп шиптир кылдыган. Дивизиянын күжүндө дүңк калып күштөр шаап халлап туралы деп чүвени дайыннын тодарып алмыр берге, ынтанга ол бодун бүтү шериглерин дун-хун иштинде кызг-чок байлакта тургузар ужура тавар-жыр. Ол чүд дээрке, 3—5 хүннер

эрткен соода дайын шагырап кел-ип болгаш бистер тулушукунга, харын-даа бугу операцияга тилеп үнүп болуп бис дээш ол-дур.

Фронтунуң командиралчыыга декабрь алыгын кечээинде мынча деп илеткээ: 30-ги армиянын ше-ригери каза таварышкынын учас-тогун фронт аайы-биле 20—25 ки-лометр калбарташ, кол согушкуну-нуң угланымшыккына дайыннын камгалалын 17 километр чедир ха-ны каза таварып кире бергенер. Баш-тайгы хүн бисте чидиргилеривис мындыг болган: 300 чедир киж-и олурткен болгаш 482 киж-и балыг-латтырган, 8 танкыларын, 35 уугу бооларын санан үндүргөн.

Туттурган шериглерин өчүктөп-түзүр алырга, орус чалаг шериг-лер 100 танкыларын мурнуга сү-рөдөп девиздерден туржук, харын боттары шавар-халлашыккыне шил-чезин баштер кайгап турган бол-ганар. Дайыннын дайышты маши-налары кылын харлап—чалаара-ла чоруп турган, оларын бисте артил-лержигеривис уугу боолардан боолд, а чалаг шериглеривис кыпар холу-саалыг частыр бүдүмел куткан шил-дерин болгаш гитлерлерин шывалып, пулемет алышкыны-биле дайын-нын чалаг шериглерин танкылардан үзе кирген болгаш баштайгы туру-жунче дедир сооп чорурунче олар-ын албадапкан.

Декабрь 7-нин бүгү дүңкенинде ар-миянын шериглери шавар-халлаш-ккыны ургүчүлөөр болгаш ол хүн-нү төңчүзүңе чедир каза тавар-ышкынын 35 километр чедир кал-бартап, 25 километр чедир ханылап кирген. Чаа келген 6-гы танк болгаш 14-ку моторжукан гитлержи дивизияларга күчүлүг согушкунарын таварыштырган, а оон-биле калы-86-гы чалаг шериг болгаш 35-ки моторжукан дивизияларын чедир соп турган болгаш база бир дайынчы тукут хунаап алган бис. Тулушукун күчүлөөр дайын дээрке алган 3000 чыгам солдаттарын болгаш офиц-ерлерин, аажок хей дайынчы техника-нын кагаш чоруткан. Балыглаттыр-гандар алурткенерден үш катан хей болган.

Тулушукун намыраан. Декабрь 8-те болгаш 9-че дүңкө дайыннын

6-гы болгаш 1-ги танк дивизияла-рынга аштырышкынын таварыш-тырган. Бисте 8-ки танк бригадасы бургунгаар каза таварып кирген, ча-лаг шериглер-биле калы Ленинград оруун үзе кирген болгаш дайыннын Калинин бөлүгелешкенин шут айымды тургускан.

Тулушукун келергей калыг-дом-шук турган. Чамлык чурттакчылыг чедир ол, бо талаларын холуга каш-лаа удаа киргилеп каап турган. Оон каалтар аргаларын бисте кезектеривис калбаа-биле ажыгаан. Дайыннар дузакка болгачок-ла киче бээр тургу. Олар бир эвас дү-жүп бербес болза, оларын бүзүлөөш чок кылды турган, а чорурун ора-лашканынын бисте уржачуу-чүлүгүс чок кылды турган.

30-ги армиянын шериглеринин Москвадан 90 километр чедир Калинин хоорайже чокшудал киритеринин аргазы Москанын элээн согу-ба-рынын талалында шаап халлап тур-ган немес-фашисттер шериглерин кол күштеринге оражок хажымын-дан согушкун таварыштырарын кыжынын тургузупкан. Дайыннын ол байдал-биле дүвүрө берген ко-мандылаа чери декабрь 7-ден эге-лээн-ле Калинин танк болгаш мото-ржукан дивизияларын далап-биле мөөнөп эгелээн. Дмитров болгаш Солнечногорск угланымшыккына-дан шериглерин үндүрүп алырынга эржежок чугула оруктар белдирлерин салбас деп сорула дайыннарнын мурнуга туруп келген.

Клинин элээн согу-барын тала-да Спас-Корсковице болгаш Рогаче-вож чоруткан орутка бисте гитле-рал Чернышевтин 371-ги адимжи дивизиянын болгаш полковник Ле-совскийн 21-ги танк бригаданын тулушукуну ол үзе оша ужу-рузагы болган. Дайыннын рогаче-во-дмитров бөлүгелешкенин-биле тымылче бисте каттыжышкыны-рыстын киреринин аргазы тургу-сунуп келген. Оон-биле калы алы-бөлүгелешкенин база агылалтына бээр турган.

Ынтанган 30-ги армиянын шериг-лери клин болгаш рогачево ула-нышкынына шургуу тулушук-кунарын чоруткан. Генерал-лей-тант Рокоссовскийн командирла-

биле 16-гы армия Солнечногорски-нин, Истранин угланымшыккына дайыннын барын талаа ойлап чоруткан. Оң талалында Калинин фронтунун 31-ги армиядан дайын-чы мурнуу талаа кызып үндүргөн. Барын фронтунун салагай талалы-нын шериглери Тулаын районунга дайыннын ийги тапк армиянын шериглеринге күштүг согушкунар-ны таварыштырган. Барын фронтунуң төвүгө Ефремовтин 33-ку ар-мияны биле Говоростун 5-ки армия-ны шавар-халлашыккыне шилчези.

Москва чогуунга аштырышкыны фашисттер командиралды ол хүнне-ре планнарын дүргөн эге төвүгөчө албадапкан. Бодуну шериглеринин Москва чогуунга долу халлаха та-варышкын болураас дээш Гитлер де-кабрь 8-те-ле бүтү совет-герман фронтунга камгалаче шилчешкын дугайында директиваны берген. Мы-чаарга 30-ги армиянын шериглери декабрь 9-та Клинин хоорайга шутт чокшудал чедип келген. Ажаа не-мештер шургуу удралымшыккыны кылды, уур атакаларже каш улаа шилчези, тулушукунче чаа кезек-терин-лаа кирген.

Клин районунче дайын үш чедир танк болгаш ийи чалаг шериг дивизияларын чедир кел чок деп, бисте уржачуу разведкасы дымчат-кан.

Клинин ээлеп алтар төлөөгө, ады-жы ийи дивизияларын чартып бөлү-түргөн, оларга элээн кымыс куржа-ларын бээр болгаш барын талаан хоорайны өөп эрктеш, согушкуну ханынча барып таварыштырар ужурул турган. Бисте танк бри-гадарымыстын шавар халлашыккыны чакгыс ай кылдып тулуштурар, оларын ол ийи адимжи дивизиялар-нын кожа турар черлеринче угланым-шар херек турган.

Ону ынтанган кылган, ынтанган чер чырып келири билек шериглер шавар-халлашыккыны эгелээн, чурт-тактыкы каш-даа черлерин ээлеп ал-ган. Ол үеде чедир дайыннын үш чаа танк дивизияларын чокшудал келген. Дайыннардын уур атака-лары аажок кадыг-домшук болганын-дан чурттакчылыг черлер чартык

(Төңүзү 4-ку арында).

ЧОННУН КАДЫКШЫЛЫ — КИЧЭЭНГЕЙНИН ТӨВҮНДЕ

Хүн келген тудум-на ажил-агыг болгаш культуру тургузушкунун болгаш аштырышкынын профилдеринин ролу канчаар-лаа аажок ула-дып олурар. Олар ийител амыл-ралынын бул айтыгыларынга кал-баа-биле киржип турар апарган. Чон ортузунга организас-массалыг ажил-ды күштөлдери — профилдер организасияларын чугула сорулгазы болуп, Ынтанган облопрофювеле-нин Кызылга болуп эрктен дөркү пленумунга «Республиканын проф-ювеле организасияларын организас-массалыг ажилын амгы бай-далыны болгаш ону экижирерин хемчеглеринин дугайында» айтыгы-ны чугулашкан. Бо бирги айтыгы-нын талалы-биле облопрофювеле-нин секретары эш Л. Лантухов иле-кел кылган. Республиканын эконо-миканын болгаш культураны улам ылай хөгжүдөр дээш, культуру, турт-талга-ымчалар хандыршкынын эки-жеринче, план кууседеринче проф-ювеле организасияларын кижилери мобилизаст келгенин ол айткан.

Кымылды пассажирыр АТК-ым-да, бус турбиналыг электростанция-да, харылаанын хоорай контролоры-да, республика өмнөлдөдө болгаш өске-лаа черлерде профювеле ком-теттери массалыг болгаш организас-тыг ажилын элээн экижирген. Чур-жулага станциянын ажилын ком-теди эки ажиллап турар. Ыйла ра-ционализаторларын саны өскөн. Мынчалар Чалаан АТК-ын, «Сук-пак», «Тыва» совхозтар, хлөө заво-д дун ышкыш черлерде профювеле кижигерин көвүдери турар. Кызылдын алгы заводу, «Эт комбинат» болгаш өске-лаа бүдүрүгелерде ком-мунист күш-ажыл дээш шимчээш-кын, социалист чарыш калбарыан. Кызыл хоорайнын херекчелерин ийителерин өмнөлдөдө, «Тыва суг тулугун» администратияларын мектептерин чөпчөөрлө чокка элээн каш ажилчынын ажилдан үндү-ргөн. «Чыраа-Бажы», «Өкө» сов-хозтарда, Элегес, шалтаанында ор-ганизас-массалыг ажилдар четпес тур-густууганын илеткелчи айткан.

«Санаторий-курорт ажилынын ам-гы байдалы болгаш ону экижирерин демчеглеринин база республика-нык чоңуну дымталыгында өөр организасияларын дугайында» илеткелди облопрофювеледин бүү-реттирген амгы эш В. Мерзляков кылган. Тыванын курорттарында өм-недип турган аары кижилерин шутт сегир ийикпе кадым экижир-чору көвүдөр болгаш ол демчег-лээн. Чижээ, 1964 чылда Чедер кур-ортта эвиедин турган 107 кижинин 103-жү барык сегээш чоруткан. Ол чижек болза курорттарын материал-дыг баалаанын улам сегиди, оларын мержежиди өмч калбар-биле бы-жылган тулунда аны-бүрү хей аарыларын сегиди өмчөп болурунун арганы барын чорутуу турар.

Мынчал-лаа чоңун кадым кам-галар, дымталыгында организас-тар талалы-биле четпестерин мын-тавын барып болбас. Чедер курорт-тун бажынарын тутканлап бээр хей чыл эрткен. Ам септээр бевин бер-

гедеп турар. Үш-Белдир курорттун тулушукунун оожум чорудуп келген. Курортта боду клуб, столовая чок. Сут-биле эвизер чер эрги атт ка-лааында, клуб болза склад турган бажында турар. Чедер, Үш-Белдир курорттарда турум ажилдар өмч калбар чок. Чижээ, эрктен чылда бирги сезонда Үш-Белдир курорттун генерал-эмитинге невропатолог-психиатр Подкорытов ажиллап тур-ган, а үшкү, дөркү сезоннарда ге-некологиянын терапевтер хүлэенин алган. Аары кижилерге чөмөннөт-лө эки организастары чугула айт-тыр. Мынчал-лаа аары кижилерин эки чөм-биле хандырлаа ам-даа четпес. Чедер курортка эрктен чыл-ды бирги сезонунда баянст, библи-отекарь, культмассовик чок турган. Дымталыга кечээлери, бесед, лекцияларын, оюннардын организас-тап эртирбей келген.

Ажилчынарга, албан-халкыларга путевканын хуваап таарыштырар талалы-биле профювеле организас-цияны уугу ажилды чорудуп турар. Дымталыг, өмнөлдөс кижилерин саны хей, а курорттарда оюннар эвас. Колдууна 14-ле путевка 1000 кижиге оонажыр. Путевка бээр кижилерин ажалы стажин, кылган ажилында, хей-интинин дээрке киржилгезин барындаалат турар.

Чонун калбак дымталыгынын бир хевир турган болуп. Бисте республикада турум уугу хөгжүвөөр. Турумин калбары дээш анык тур-истер станциянын ажилдачкыны З. Журавлева, № 11 школанын баш-кы В. Шерстков багыт эвас ажил-дарынан. Ийитини дузасы-биле Ак-Довуракта, Хову-Аксинда, Кызылдын даараналыга комбинатта, «Кызыл тулуг» тулуг эргелдизде, Кызылдын аэропортуна, № 1—2 АТК-ларда турумин секцияларын тургускан. Чөмөгө, Чагытайга, Аянгатага дым-талынын турист лагерлери ажил-дан турган. Чонун кадым дээш профювеле организасияларын док-тамаал санын саны ужурул. Ийонер лагерлеринин саны көвүдөр турар. Эрткен чылы пионер лагерлери Чаалаага, Кызылга, Чагытайга, Хо-ву-Аксинга, Ак-Довуракка ажилдан тургулаан. Совхозтар аразынын 5, колхозтар аразынын 7 пионер лагери ажилдан келген.

— Тыва даг-дугу комбинатта 30 бригада коммунист күш-ажылдын дээш демчегин турар. Аныктарын 102 киж-кежээш школада хаара туттулган. Лекция, беседа чоруп турар. Комбинаттын ажилында четпес-тер хей, Эрткен чылы чамык ажилчынын 1531 киж-хунун чоруду-лап эртирген. Орап-саванын чөм-дөчө чорудал, организас-массалыг, кижигидилгел ажилдын кууд деп-пелде тургустууганында ажилчы-нарын унер чору хей—деп, «Тыва даг-дугу» комбинаттан келген эш Беллөс чугулаан. Көзө ажил-агынын профювеле обкомуну сек-ретары эш Е. Калайык пленума чүве чугулаан. «Барлык», «Сук-пак», «Тыва» совхозтарда профювеле кижигеринин санын өмчөлдө чөгүн демчеглээн. Профювеле

ажылында кичээнгей салынмай келгенин ол айткан. «Тыва тулуг» трезини хандыр-га-саарында кылдынын эргелчези эш А. 86-тын, уугу-уугу организас-циялар Тыванын курорттарына тус-кай бажынарын туткан, олче бот-тарынын ажилдакчыларын чорудар болза чүдүлүг дээрин чугулааш, курорттарда өмчилерин уур болбайн солчур чоруп бодурузанын сагы-дырған. «Улуг-Хая» совхозта ажил-чын комитетинин даргазы эш О. Да-ваа ажил-агында ажилчынарын эрктен чылда канчаар ажилдаанын анализтеп чугулаан. 1964 чылда салбырлар аразында чарышка Ха-йыракан тилекчи болган. Ам мур-нашкы бригадаларга, фермаларга, тус-тус кижилерге кызыл туктарын, вым-пелдерин тыппып турар. Септелген сонгула чүгүнче чедир доозар дээш чарыш механизаторларын ортуулаа калбарган. 100 холдан 100 хураган-нын алырын 13 койжу хүлээнген. Со-циалист чарышта 370 ажилчып хаара туттулган.

Республиканын курорттарынын ам болуп күжү шыраак-лаа болза, өске куулаарынын ажилчынын шинч-ил ажилдарын кошок чорудуп кел-генин эрктен эш Басанова айткан. Тус курортка талаажыр аары эштерге путевка бербей, харын орта таар-ышкыс кижилерин чорудуп тургу-лаары болбас. Чедер курортка аары кижилерге эржежок чугула чөм болуп төвүкү уу, дагаа чугурамы, балык келбей турган, курорттун девизче-ринде хей мыш кадып калган дээш ышкыш өске-лаа четпестерге ол док-тамаал, курорттун өмчөөр хуусаанын беш ай чедирерин, өмч калбарын адаа быжылдарынын, физикабист-ти коруптан үндүреринин, ретген кабинетти тургузарын чугулаан ол демчеглээн.

Эмч эш Л. Сизыс чүве чуга-лааш, Чедер курорттун ижер сууну аары эвизин болгаш пионер лагерле-ринге ажилдан турар өмч септээр-лыг четпес ажилын айткан, ку-рорттарда чөм ажаар черлерин багыт дериттенингине доктаган.

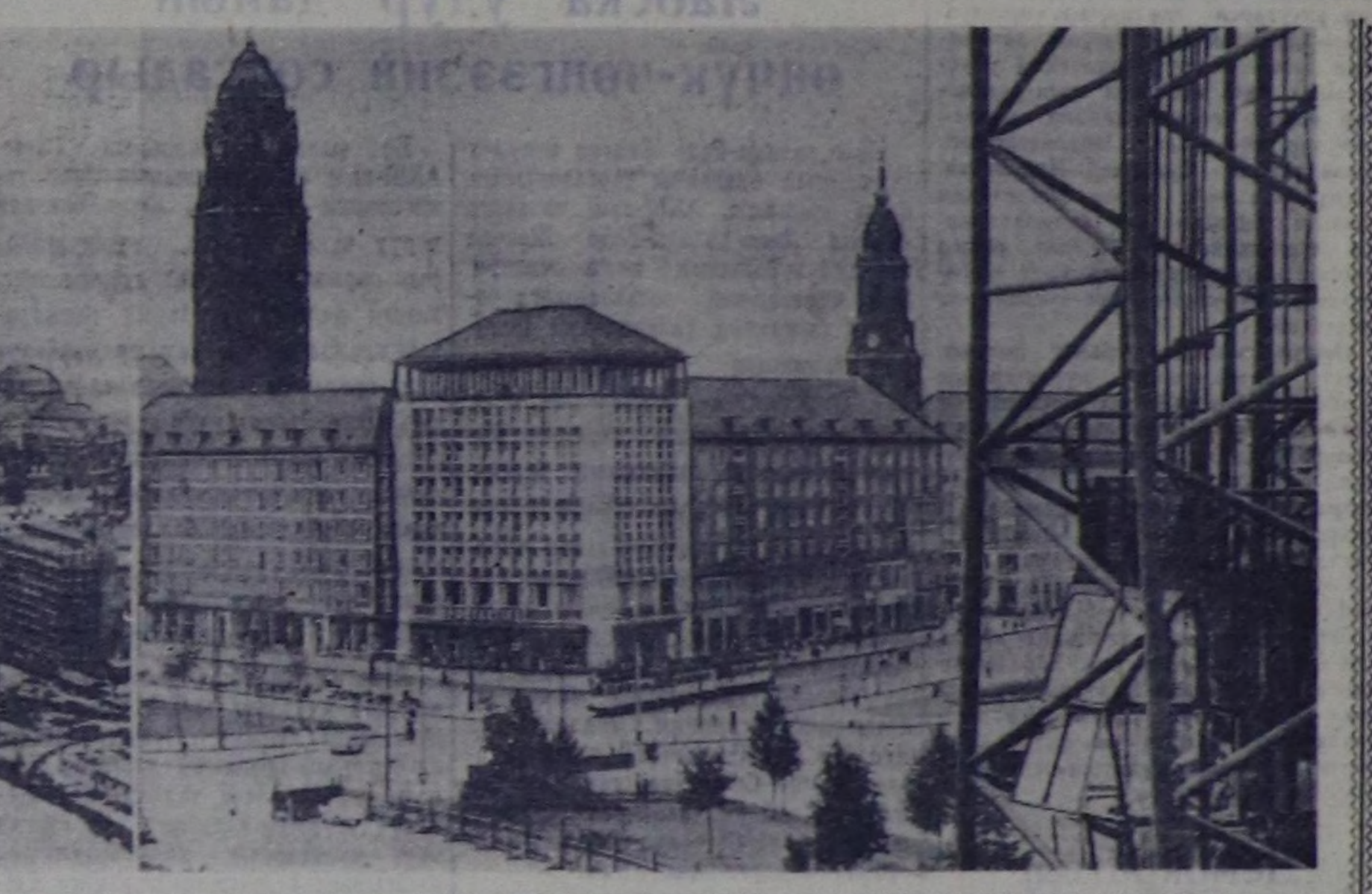
Красноярскийн девизчөө аайы-биле курорт эргелдизин начальни-нин орадакчы эш Н. Неумеритский санал берген, Тыванын курорт-тарында шинчел ажилдарын чор-уп турарын айткан. Үш-Белдир курортта амгы үеде курортология институтунун Сибирь салбырын аспедицины минералдыг сугун курдуларын, ам болуп шынарын шинчилеп турар. Шинчилелдин түң-нелери ам бевин өөрүчүт. Экспеди-ция бо чылы ышкыла ол шинчел-ленин баштайгы түңнелерин бээр ужурул. Курорттун тулунга ажа-нын аныгалан бээр. 1966 чылда суг-биле эвизер чөм тутуулар дээрли ол чугулаан. 1967 чылда уугу кор-пусту, клубу, столованы туткан, 1968 чылда ол курортту 250 орун-чугу ургүлү ажилдар өмчөлө чери кылдып тургулаа дээрли ол демчег-лээн.

Пленумун ажилында СЭК об-комуну бирги секретары эш С. Н. То-ка киришкен, ажаа чүве чугулаан.

Зрес ажилдап турар

«Сут-Хал» совхозтун Алдан-Ма-дыр салбырын Ору-Шолде кой-жу бригадалы бо чылын малдын чаш төлүн камгалап алыр талалы-биле ажилдап турар. Төрөөн 858 койну 861 хураганы менди алдыган. Эштер Самбы-Норбу 152, Конгар 160, Оток 200, Дажы-Нам-чал 120 хураганы алганар. Ол ажилга сакманшктерин кирген уугу эвизер эвас дээрин айтыр ужурул. Оларын чижээне О. Халбын, О. Быстан-оолду, О. Нам-чыл, М. Баянуу, О. Хунаны кий-рип болуп.

Комсомолчу Махай-оол ол бри-гада үчкөйтөгү ажилдашыаан, хойжурга содууну номчуп берип, беседаны эртирп турар.

АНЫЯКТАРНЫН ӨӨРЕДИЛГЕЗИ

Колхозта ажилдап турар ажил-чы аныктарын ийити болгаш политбизин бевдери комсомол ор-ганизасияларын кол хамааржыр. Бо чугула айттыгын амдыралга боттандалы талалы-биле ажилды Тес-Хем районун «Чодураа» кол-хозунда болгаш оон Ак-Эрик салбы-рында комсомол организасияны 1964—1965 өөредилге чылында эгелдиз-ле организастаан. Кежээш школаар, бөлүмнөр чогуу өмчөү өөредилгелерин эгелээн. Өөредилге чылынын эгелдизин бээр кичээлери доктамаал эртирп келген бөлүм-нөр бар. «Чодураа» колхозтун Ак-Эрик салбырында бөлүмнөр И. Аран, В. Дову, М. Севан-оол болгаш Белдир-Арыда О. Серд-оол, М. Комб пропагандист бөлүм-нерин кичээлери бевик келген эр-тип, дымчакчыларын сонугура-лы улагыттыр турар.

«Чодураа» колхозта партия, ком-сомол организасияларын фермалар-да, хойжу бригадалар төптеринде аны-ктар ортууна 6 зоветеринарлыг бөлүмнөрин тургускан. Бо бөлүм-нөр мал ажилында ажилдап турар анык хойжурларын, санычыларын мал ажил-агынын талалы-биле билин бевдип, ук ажилында олар-нын ынак болуп чорутуу уугу киж-игидилгелгил болуп турар. Бөлүм-нерин кичээли недела санында бо-лур. Бөлүмнөргө шутту 90 ажим аныктар өөредилгеге хаара ту-тунулаан.

Ак-Эрик салбырын төп сууртла-каа ажил-агынын экономикаын өөрчир бөлүм ажиллап турар. Бөлүмнүн пропагандиз Б. Дувеней кичээлери ач чорудуп келген. Бөлүмнүн дымчакчылары көзө ажил-агы талалы-биле быжыг бил-дирген чедип албаан, практик ажилы-биле халлаштырп тур-ар.

Колхозта тургустууган бөлүмнө-ре өөрчир турарларын ажилы, ажилдап турар аныктарын хей

келди кежээш школаарда өөрчир, боттарынын политиктиг, ийити би-лини бевдип турарлар. Бо өөредил-ге чылында кежээш школада 73 ажим аныктар хаара тутунулаан.

Кежээш школага өөрчирп турган, сес чыл школазын азы ортукм школазы дооскаш, ортукм азы дээш өөредилге черлерин өөредилгезин уламчылаш, тусай эрктен чам-дык колхозчу аныктар чедип ап турар. Кежээш школада өөрчирп тур-рларда быжыг чүткүлдү, эртемге мыак кижилер хей, мындыларын өө-редилгези эки болуп турар.

Мынчал-лаа школага өөрчирп ки-рип алган, уруктарын уугу, кичээл-дерге ында-хаа көстүп келгилээр аныктар база-ла бар. Мындагыра Кызыл-Чыраанын кежээш школа-зын В. Эрендей, Д. Чамбал-оол, Э. Кара-мыс, Н. Сакпай болгаш өске-лаа хамааржыр. Бодуну күзүл-биле өөрчирп кирген, школага бичи-каа өөрчирп турган, школазы ара-каалтар өөрчирпчи аныктар өмчө-чүрүм чок, төлөп чок комсомолчулар ол дээр билдирген. Б. Севилбаа, С. Бил кежээш школазы шутт ка-ганар. Мындыг аныктарын сар-быва комсомол организасияны, оон секретары эш М. Бейж канды-лаа хемчег албай турары элдептег.

Колхозта өске бөлүмнөр ажилдап турга-лаа, механизациянын, агрохи-миянын, комсомол төгүтүлүн, тө-гүтүмнү уура чүтүлүп болгаш өске-лаа бөлүмнөри ажилдап тур-ар. Бо бөлүмнөргө өөрчирпкен турар аныктар колхозта хей-ле бо-гай, а оларын шын организастап, бөлүмнөри чокку хүннөргө тургу-сак, өөрчирпче чалаар болза, олар күзүлди-биле өөрчирпкен.

«Чодураа» колхозтун комсомол организасияны бөлүмнөр болгаш ке-жээш школаар өөредилгезин кич-ээнгейн күштөлдери хүнүн чү-гула айттыр.

К. САРЫГ-ООЛ.

Үргүлчүнүн чыры

«Шекпэр» совхозтун төвү Биче-Тей суурну баштайгы үеде дизель моторлуг электростанция-биле чы-рылдып турган. Күжү эвас электростан-ция суурнун бажынарын четче чырдып күш четпейл келген. Чам-дыкта урели-даа бергилээр. Кыпар чүтүлдү база хейну чарыгдар бол-ган.

ТОС ДҮННЕР БОЛГАШ ХҮННЕР

СПОРТ

(Танчзуу. Эгези 3-кү арында).
хүн дүргүзүндө ол-бо таланын холу-
га каш-даа каттап шилчип киргизилген.
Бир демей байдалды күткөн
шаап халлап турар-дыр деп, мындай
бодал армиянын штабына тургус-
туган. Ол көчүгү айылдык байдал.
Декабрь 12-де 30-ги армиянын ша-
вар халлашканын илгериле-де сула-
рай берген. Фронтунун командыла-
лы болгон. Кол командылап чери биске
кур күштер-биле дузалаар ужуру-
турган. Шаар халлашканын эгелен-
генден бээр, дайыннын таякка болуу-
ге ууру бүтүп, недела ургучулук-
куженишканын тулчушкунунарын
дүргүзүндө, 30-ги армия чакгыс сол-
дат-даа немей албаан, а байдал бол-
за шилтирилген улангышыкка ар-
тык күштерин тургузуп берген кел-
ген. Илалыга командылаар состав-
ты болгон штабтарын шагайлап
келгени билдирген берген, хүн болгон
дүн хирес соксаат чок ашыл салла-
рын чедиргени ол болгон.

Бистин бургунаар шимчээшкени-
нисти дайыннаар бүтү-ле күш-биле
сааладырын кымылдуу турарын тул-
чушкунунарын анализин көргүсөн,
чүгө дээрле бистер дайыннын клин
бөлүгүлүшкенин хажымынарын
бөлүгүлүшкенин хажымынарын туу-
ган болгон бис. Биске ийи-үш дүйн-
аалардан бериптирер, мычтанаш ол
утуламышкына гитлержилер «бой-
лап дүжөр» дайыннын бүтү-ле
тымыл оруктарын үзө киритер бол-
гон оок аткаарлап үнөр оруктарына
барып тураттар бис деп, айтырып
мындай турган.

Адак соонда, декабрь 13-түн дү-
нөзүндө 363-кү чаа адыгы дивизия
келген. Ол дивизиянын барыын тала-
дан Клин хоорайнын ханызындан оюп
киреринин тулчушкунуна кишир
деп шилтирилген алган мен.

Хоорайдан дайыннын үндүрбөс тө-
дөздө, полковник Ротмистровтун ни-

ти командылаа-биле ийи танк ди-
визиялары, моторжуктан болгон мо-
тоциклдик полкалар составтыг шим-
ченгир бөдүктү база тургускан тур-
ган. Дайыннын барыын талаже ат-
каарлап үнөр орутун дуглааш, ону
бузгалаарын доозар деп соруганы ол
бөлүккө салган.

Мычтанаш 30-ги армия декабрь
14-те дүнөкенин 2-шакта бүтү-ле кү-
жү-биле база дагы шаар халлаш-
кычкы шилчген. Ийи шак болгон-
да 371-ги адыгы дивизия согуш-
чөөн таладан Клинче чаа таварып
кирген. Чартык шак болгонда, 348-
ки адыгы дивизия база Клиннин
мурнуу-төөн талакы кыдыныга чеде
берген.

Оруктарын ол чугула бедире
дөш тулчушкуну бүтү дүнү өттүр
үргүчүлүгөн. Гитлержилернин клин
бөлүгүлүшкенин танкистер мотор-
жуктан болгон мотоциклдерлик пол-
калар-биле кады бузгалаарын дооз-
кан, барыын талаже чоруктан орук-
ту үзө кирген, немелтерин тыыл
оруктарыне үнө берген.

Дайыннаар дузакка кирген. Олар-
нын мойнуна кедирипкен дузак
чоорту мындай орган. Барак чедер-
ле чедер көргө, тулчушкунуна
бүтү шөлүгө дайыннын өлүктөн
солдаттары болгон офицерлери чөр
быдараан чыккан. Чер болгонда каг-
дынан утул боолар, танкалар, авто-
машиналар.

Кады-дошкун тулчушкуну де-
кабрь 14-түн дүргүзүндө база бол-
гон. Бузгалааттырген чаа таварып
үнөрин дайын кымыткан. Оок хөй
эвес кезе барыын талаже чаа бул-
ган үнгөн. Дыка хөй фашистерин
хоорай бажынынын подвалдарын-
га болгон серилеринин азына чок
кылган. Хоорайга артып калган гит-
лержилер калчаалыг тулушкан-даа
болза, болушкунунарын чорудула-

зынга салдар чедирип шыдаас апар-
ган турган.

Декабрь 15-түн дүгү аткыже бис-
тин шериглериве Клин хоорайны
дайыннан бүтүн арылаан.

Декабрь 6-дан 15-ке чедир тул-
чушкунунарын үзүндө дайын аз-
жок улуг чидирилерге таварышкан.
Ол үнөң дүргүзүндө чүгө 30-ги
армиянын шериглери безин 200 ажыг
танкаларын болгон куяктыг машина-
ларын, 600 ажыг улуг бооларын
болгон минометтарын, 2500 автома-
шиналарын база өске-даа дыка хөй
дайынчы техниканы болгон чепсег-
ленешишкенин хунаап алган бол-
гон чок кылган. 20 муң ажыг немец
солдаттар болгон офицерлер өлүр-
ткен, каш-даа муңу тудуп алган.
Дайыннын 86-гы чадаг шериг, 36-
гы моторжуктан дивизияларын бүтүн
чыла шапкан, 14-кү моторжуктан,
1,6 болгон 7-ги танка дивизияларын
сандары шапкан. Дайыннын 4-кү
танка болгон 20-ги моторжуктан ди-
визияларын улуг аштырышканын
таварыштырган. Бистин армиявесе Ба-
рын чүкче шаар халлашканын
сүрдүгү каларткан.

Москва чогууну ховуларына дай-
ыннын мадырыл совет шериглер
чыла шаап турарынын үзүндө Ве-
ликобританияны Москвага турган
даштыкы теректер министри Иден
дээрин Клинге баар болгон тулчуш-
кунунарын түнөлдөрин көркүсөүр
үзүндө илгерилеген. Ийндиг арганы
адак берген-даа турган.

Барык 12 шак үзүндө комендан-
та бажыныга чик автомашиналар-
нын колоннады чедип келген. Хөлө-
гөр тоннарыл, чыдыг пальтоларыл,
язы-бүр өңүгү мөңү долгаарлар-
биле мионарын оран, фотоаппа-
ратарыл болгон демделег дептержи-
гертерил аалчылар машиналарын
үнүг көзү турган. Командирлер-биле

чугалашканын болгон хоорайны
көргөниин соонда аалчылар фронт-
нуң шугумуна машиналыг чорук-
туң кылган. «Машиналыг чоруктуң
кылган» деп сөс мааза таарышпас
чадаас боор — чүгө болгу дег че-
рлериге артып турган чүе. Хоорай-
нын кыдыныга баргаш-ла чадаг кы-
лаштар ужу таварышкан, чүгө
дээрле 10—15 километр дүртүгү бү-
гү-ле орукту дургаар фашистерин
дайынчы техникасы озаңалы бер-
ген чыккан. Сандан үнгөн танкалар,
улуг боолар, куяк машиналар база
штаб керекселдерин болгон дээрбе-
деп алынтан үтөрлөг транспортёр-
лар аңаа чыктылааны ол. Долган-
дыр-ла өлгөн немец солдаттар. Ха-
рыксырап, самдараан, сооктан сире-
лген, кавылаан фашистер — немец
солдаттар бо-ла таварышкылар мын-
ды болгон. Туттурган солдаттар-биле
де Антони Иден чугалаажы бээр-даа
тургулаан.

Лондонга эеп чаа берген Антони
Иденни кылган мелегелдин чартык
ай хире болгонда «Правдадан» ном-
чаан бис. Клинге чоран дугайында
бодал-оңалыг солупушпаан, оок чу-
галааны болза: «Орус армиянын
эрес-мадырыл чоруктарындан, алы-
зындан кайтамчык чагай мадыр-
лыг чоруктарындан чамык чүгө-
дөри көр чолдуг болду».

Ол хүнөрдө даштыкы корреспон-
дентилер «Москва чогуунда хуулаа-
зыныг» чүгөлдөрин дугайын би-
жи турган. Иччалаажок чырык
өртөмчөй хуулаазын турбазы бил-
дирип болгой. Коммунистгир пар-
тияны кижизиткени, тылга дай-
наттыган магалыг техника-биле
чепсегелтенген совет кижилерин
чигелээр чүе чок мадырыл чор-
уу харын турган.

Ол хүнөрдө нацистерин сагыш-
сеткилини кандыг болуп турганын
бистин орук ара алкан чагаалары-

выс херечилеп турган. 1942 чылдын
январь 10-да думазы Пиллиге эф-
рейтор Алла Шахнер (хову почтамы
0882) мында деп бижиле.

«Ам дээрле бо көргүнчүг Россия-
да мунганын-ла чөр мен. Бо үнөң
дүргүзүндө көргүнчүг-ла чүелерин
көрүп чөр мен. Орустарнын ийиш-
кыны-биле аткаарлап эгеледивис. Ол
дугайын черле сактыр-даа хөңүм чо-
гул. Бистин-биле маада болгон чүгө-
дөри сөстөр-биле илелерип бижир-
аргазы-даа чок. Черден болгон агаар-
дан орустарга истедип сүрдүргөн,
азайн тыппайн аңдаа-даа, бузгала-
леттирил-даа чөр бис, одуруг салын-
да дөрт-дөрт, беш-беш автомашина-
ларга одурулупка, дедир сооп чо-
бис, автомашиналар-биле кожа—ат-
тыг коыштар... Аажок хөй машина-
ларын каар ужурга таварыштывыс.
Эжим-биле кады машинавысты база
каар ужурга таварышкан, чөм-даа,
уйгу-даа чок, чадаг мулдуртуп тур-
дувус. Хүн келген санында-ла шак
мычээр үргүчүлөп келди. Удур-
ланыкчывыс дээрле шудургу-даа, ка-
дыг-ширини-даа-дыр. Орустарын
боор-чөсө» хөй-дур. Олар ону чөре
кедергей-ле хөйну кылып үндүргөн-
нер-дир. Мында улус дээрле тоолда
чүе дег кылдыр тулчу-дур, бис-
терин-ле чок кылып дөш чүнү-даа
мурнуга ара доктаваастар-дыр...»

Москва чогуунга шаар халлаш-
кынын үзүндө бистин шериглери-
весе эжелекчилерден чурттакчылыг
11 муң сурларын хостаан, дайын-
нарын 100—250 километр аткаар
шыдааган. Совет Эвилелинин на-
йысмылалыч болгон оок чогуунда
үлөшүрүлүгү бүгү райоңге кыж-
ынышкыны чок кылган.

Дайыннын 38 дивизиялары
Москва чогуунга аштырышканын
таварышкан. Чандык дайыннын
гитлержи планы буурап дүшкөн.

(ПЧА).

Хербис даанын эдээнге туттунган хаак баазанын кызыл-
чылар дыштаналга хүнерин ажыкты-биле болгон хөгүг
эрттирп турарлар. Хаак баазанында таарымчалыг байдал-
дар тургустунган: Арыг агаарга дыштанаш, амданнгы чөм-
ни чип болур арыг-силег буфет, хаак дистанцияныга арга-
мергежилни, күчү-шыдалын шөңээр дээннерге «чүткүп» үнөр
дөштерлг, каранайнып эстеп бадар куудургайларыл 3—5 ки-
лометр хөмчээдиг оруктар, Трамплинден халыыр эрес-каш-
пагайларга хардан кылдыган трамплинчигеш, Дагдан чүгө-
гулаарына ынактарга кадыр, калбак, шөйлүп баткан Хербис
даглары таарымчалыг.

ЧУРУКТА: Бөлүк хаакчыларын дагдан маргыжып бадын
турары.

Фото: С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

Маргылдаалар эртип тур

Ам удаас Кызылдың политехни-
кумуңу спартакиадазы болуп. Сту-
дентилер аңаа белеткенип, аягы-аңы
факультеттер шыңгыс трениров-
каларын чорудуп, маргылдааларын
эртирген.
Будурулге болгон хамааты тудуг
факультетинин бирги курсулары
хөл-шыдыраага, шашкыге, стол тен-
нисинге маргылдааны чоруткан.
Стол теннисинге бирги серия Са-
ражаков алган, тилекчиге уттурган
Людуп ийги чөрдө.
Хөл-шыдыраага «сегиржил алыш-

кынар» көрүштүг болуп, «аарыкчы-
лаңын» кичээттейин хаара туткан.
Кыркжылдылар хөй кезин удул
алган Шырап бирги чөрдө.
Спорт талазы-биле факультет мар-
гылдаазынын тилекчилери ажык-
тыг кызымалдар тымарынын болгон
арыгалаарын факультетинин спорт-
сменери-биле ужурашкан.
Политехникумун спорт чемпио-
нары «Спартак» эки-тура спорт ни-
телинин хоорай маргылдааларын-
га киржирлер.
Т. ОРУС-ООЛ.

ӨӨРЕНИКЧИЛЕРНИН ТИЛЕЛГЕЗИ

Суббота болгон воскресенье хүн-
нөрдө Өөрүнү аныктары спорт-
туң яны-бүрү хөйлеринге маргыл-
дааларын, ужуражышканын орга-
низастап эрттирп турарлар.
Район төвүнүн шыдыраачылары-
биле Торгалыгын шыдыраачылары-
ны эң-хуу ужуражышканын шы-
дыраачыларын мергежилни бедле-
нине илг болгон. Бир командадан
3 кижиги киришкен. Торгалыгдан
бирги хөлге зона аайы-биле болгон
республиканын хөл-шыдыраа мар-
гылдааларына ойнап чоран башкы
Т. Чамзырай ойнаан.

Торгалыг шкколазынын, Торгалыг-
нын аныктарынын, район төвүнүн
коккей командаларынын мячылг
коккейге маргылдаазы эркен. Тор-
галыг шкколазынын өөреникчилер ко-
мандазы район төвүнүн чымыд ко-
мандазын, Торгалыгын аныкта-
рындан тургустунган суур коман-
дазын бузурелди-биле уткулааш, бир-

ги черин залези. Ийиги чөрдө рай-
он төвүнүн коккей талазы-биле
чымыд командалы.
Хандагайтыга болгон 10 кило-
метрге хаак маргылдаазын өвүржү-
лөр көчүгү соңуурунган. Анык спорт-
мен К. Шагдыр-оол 10 километрге
41 минута 05 секундала келген,
бирги чөрин алган. Ийиги-шүкү чө-
лөрин 43 минута маңнаан В. Чам-
зыр биле К. Кыда-оол олар үлөш-
кенер.

Маргылдааларын тилекчилерин-
ге районун «Урожай» эки-тура
спорт ниитилелинин хүндүлө биж-
иктерин тымышкан.
Шкколазын болгон колхозтар-
нын хаак талазы-биле чымыд ко-
мандаларын киржикчилер район-
нуң кымык спартакиадазына эки
түңгөлдө көргүрө дээр тренеро-
каларын чорудуп турар.

М. МАДОН.

Бөгүн республикага болгон Кы-
зылга шокор булуттарыл, хар чаг-

бас хүн болуп. Хат кошкак. Эрткен
чамдык чөрдөге туманнаар. Агаар-
нын температуразы: дагыг чөрдөге
— 10—15, оон өскөзүңге — 20—
25, а Шымылга — 20—22 градус
сөөк.

Редактор Н. Н. КУДАЖИ.

УДАВАС ТИРАЖ

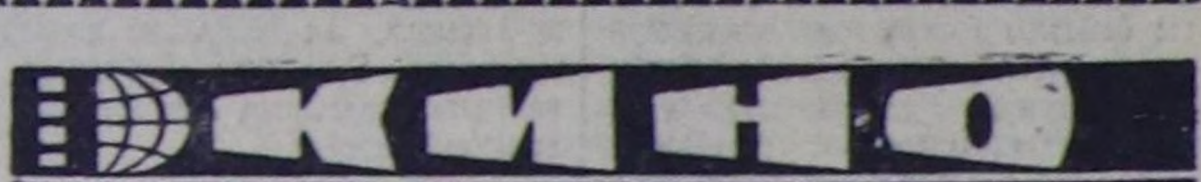
Акша-бараан лотерейанын (бирги үндүрүлгезинин) ойнаашкы-
нарын тирамы 1965 чылдың февраль 10-да Ленинград хоорайга
болуп.

60 разрядтар аайы-биле тиражна 4.103.700 рубль түңүг 18300
эт чүүүл ойнаашкы таварымы, оон ишинде 180 «Москвич»
болгон 300 «Запорожеч» деп автомашиналар, «М-62 Урал» деп
300, «Планета» деп 900 мотоциклдер, 3900 соодукчулар, 600 мо-
торлуг чадаг-тергелер, 900 пивнино, ар болгон хөзөөн удуштуг
900 орук чадаг-тергелери, 1200 хөл чуур машиналар, фабрикага
кылган 1440 хөвстер болгон өске-даа дыка хөй үнөлгүг өт чүдөдөр
бар.

Оон аңгыда 4.896.300 рубльдин 4.781.700 акша ойнаашкы-
нар тиража таваржыр.

Хамаатылар! Лотерей билеттерин садып алырын утпаңар.

АЖААЛГА НАССАЛАРЫНЫН ЭРГЕЛЕЛИ.

ФЕВРАЛЬ 9-ТА

«НАЙРАЛ»: «Доозулбаан оюн» 10.30, 12.15, 2, 3.45, 5.30, 7.05,
«Дагга» (1-ги, 2-ги сериялары) 9 шактарда.

«БАА-ХЕМ»: «Наллеги» 10.30, 12.30, «Меңээ» бузуреп маруңар
2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Крест дилекчилери» (1-ги, 2-ги сериялары) 3, 8.30
«Кыстар чазы» 6.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «Чазан кеңигүңү» 2.30, 6.30, «Нарамболь» 4.30, 8.30
шактарда.

Лаостун найысмыла Вьентьян-
дан келген дивизиялары эугаар
алырга, таарымчалыг амыдырал ка-
тап эгелен, магазинерин хөй нуруу
ажыгынын, кинотеатрлар
ажылдан турар. Чазак байдалы бу-
рун-биле контролдан турарын
Лаостун шеринин штаб начальни-
ги генерал Раттигон медгелдэн.

Фуми Носаванны албандан дүжүргөн

БАНГКОК. (СЭТА). Чедимче чок
болгон эргидеге киришкен дээр
генерал Фуми Носаваны Министр-
лер Чөвүлелинин даргазынын ора-
лакчызын албандан дүжүргөн
дугайында Лаостун Министрлер Чө-
вүлелинин даргасы Суванна Фума
поокта чаа дыкнаткан. Фуми Носа-
ваннын орунуга кымын одуртуп ду-
гаалыг аштырыгын шилтирген
ужурул чөвүлө хуралга киржире-

Носаван
Таиландже
дезин үнгөн

ЛОНДОН. (СЭТА). Чедимче чок
болгон эргидеге киришкен дээр
Лаостун Министрлер Чөвүлелинин
даргазынын оралакчызын алба-
ныдан дүжүргөн генерал Фуми
Носаван Таиландже дезин үнгөн.
Ол дугайын Рейтер агентиледин
корреспондентиз Лаостун шериг
бөлүктөрүнүн дыкнадын бары-
даалааш, дамчыдып турар.

Өөрүп четтиришкнн

ДЖАКАРТА. (СЭТА). «Импери-
ализмге, колониализмге болгон чаа
колониализмге удуур демисежип ту-
рар улустарга доктаамал көргүзүп
турар дузалаамчы болгон дөткым-
чези дээр, Совет Эвилелинчиг улус-
тарынага база чазанга шын сектил-
диң өөрүп четтиришкенин илере-
дип тур мен» деп, Индонезияны
президентиз Сукарно Индонезия
Республика биле Совет Эвилелинчиг
аразына дипломаттыг харызааларын
тургусканын 15 чыл оюнга
хөлбаштырган, индонезия-совет на-
йысмылалыг кезежине чүе чугалааш,
медгелдэн.

«Бөгүн индонезиялыг болгон совет
кижилерин чүректелген чурттан
турар найырал дипломаттыг харыза-
алар тургустууларынын ырак
мурунда-ла төртүтүнгөн. Ол найы-
рал бузулбас, чүгө дээрле импери-
ализмге болгон колониализмге удуур
демиселге ол найырал хөжүгү ту-
рар» деп, президент медгелдэн.
Совет кулутура бажыныга СССР-
нин элчин И. А. Михайловтун
ажыккы кезежге даштыкы хөкөм-
тер министри Субандиро, парламент
даргазы Аруажин Картаваната, чаа
зак кижилерин, политиктиг пар-
тияларын болгон массалыг хөй-
ниги организацияларынчиг удуур-
тукчулары киришкен.

Демократтыг келир үе дээр

ПАРИЖ. (СЭТА). Марсельдин
коммунистеринин конференциязына
чүе чугалап турган, ФКП-нин По-
литбюроунун кеңигүңү Франсуа
Бийу ам болуп муниципалитет со-
гулдазына чангыс аай даанын
эугаар киржир дугайында комму-
нистер биле социалистеринчиг ара-
зына ында чедип алынган дугу-
жуланың улуг ужу-дузанын дем-
гелдэн. Ол болза, чангыс кижиниң
эрге-чакыргазынын эугууна удуур,
реакцияга удуур демиселге, Франция-
ның демократтыг келир үеи дээр
демиселге улуг чедипкини-дир деп,
ол чугалаан. Марсельге болгон чо-
рук чангыс өңчө чүткүлдүг илере-
лери болурун Бийу үргүчүлөп чугалаан.
1962 чылда кылган мындай кымыл
дугурулга реакцияны чайдалар,
беш коммунистерин болгон беш со-
циалистерин согуру апар арганы
берген болгон деп, оратор демгел-
дэн.

Индонезия Республиканын кызыгаарларында им-
периализминин өңчүк-чөңгөлдүг чоруктары индо-
нез армияны сермечиледип, болурунче албадан
турар. Трениктин илгү хүнеринде болгон чакык
чаашкынара-даа индонез армиянын солдаты-

ры болгон офицерлери боттарынын дайынчы мер-
гежилни саймачыларынды турар.
ЧУРУКТА: чадаг шериглер маршта.

Фото Б. Исаановтуу. СЭТА-нын фотохрониказы.